

ZNAČAJ FUNKCIJE NADZORAPRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Bobanović, Petra

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:329991>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-23**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**ZNAČAJ FUNKCIJE NADZORAPRANJA NOVCA
I FINANCIRANJA TERORIZMA**

Mentor:

izv.prof.dr.sc.Ercegovac Roberto

Student:

Petra Bobanović

Split, rujan, 2017.

SADRŽAJ :

1. UVOD	4
1.1. Definiranje problema istraživanja	4
1.2. Ciljevi rada	4
1.3. Metode rada	4
1.4. Struktura rada	4
2. POJMOVNO DEFINIRANJE NADZORA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA	5
2.1. Faze pranja novca.....	6
2.2. Metodologija pranja novca	7
2.3. Funkcija nadzora u svrhu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma	9
2.4. Pojam terorizma	10
2.4.1. Statistički podaci o terorističkim aktivnostima.....	11
2.5. Financiranje terorizma	12
2.5.1. Načini financiranja terorizma.....	12
2.5.2. Metode prijenosa financijskih sredstava terorista i terorističkih organizacija	14
3. INSTITUCIONALNA ORGANIZACIJA NA NAJZNAČAJNIJIM FINANCIJSKIM I REALNIM TRŽIŠTIMA	15
3.1. Međunarodni institucionalni okvir	16
3.1.1. Organizacija ujedinjenih naroda	16
3.1.2. Europska unija	18
3.1.3. Međunarodni monetarni fond	22
4. SADRŽAJ I MEHANIZMI PROVOĐENJA NADZORA	23
4.1. Međunarodne organizacije	23
4.2. Financijsko-obavještajne jedinice	25
4.3. Odbori i grupacije u sustavu nadzora pranja novca i financiranja terorizma.....	27
5. UTJECAJ NA POSLOVANJE FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	30
5.1. Financijske institucije.....	30
5.2. Bankarsko poslovanje	32
5.2.1. Elektroničko i korespondentno bankarstvo.....	34

5.3. Pristup temeljen na riziku za financijski sektor	37
6. UTJECAJ NA POSLOVANJE REALNOG SEKTORA	39
6.1. Nefinancijski sektor i samostalne profesije	40
6.2. Pristup temeljen na riziku za nefinancijski sektor i samostalne profesije	41
7. NADZOR PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	43
7.1. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma	43
7.2. Organizacijska struktura nadzora u Republici Hrvatskoj	48
7.2.1. Tijela prevencije	49
7.2.2. Nadzorna tijela	52
7.2.3 Tijela kaznenog progona	54
7.3. Prijedlog novog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ..	56
8. ZAKLJUČAK	57
LITERATURA	58
POPIS SLIKA	61
SAŽETAK	61
SUMMARY	62

1. UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Pranje novca i financiranje terorizma postali su jedan od gorućih problema današnjice. Kako bi se institucije i organizacije nadležne za borbu s ovom problematikom mogle adekvatno suočiti sa pranjem novca i financiranjem terorizma, potrebno je osmisliti i implementirati odgovarajući sustav nadzora. Za njegovu uspješnu primjenu odgovorni su prvenstveno zakonodavni i regulatorni okvir, te međunarodna suradnja, zbog globalnog karaktera ovih kriminalnih aktivnosti. Bez institucija koje provode zakone i standarde u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma nije moguće uopće govoriti o samom sustavu nadzora. U ovom radu istražit će se institucije i mehanizmi nadzora pranja novca i financiranja terorizma.

1.2. Ciljevi rada

Cilj ovog rada je analizirati utjecaj regulatornih mjera na poslovanje financijskih i nefinancijskih ekonomskih sudionika.

1.3. Metode rada

Metode rada koje će biti korištene u istraživanju su : analiza, sinteza i kabinetsko istraživanje. Metodom analize su identificirane institucije i mehanizmi nadzora pranja novca i financiranja terorizma na međunarodnom nivou i u Republici Hrvatskoj, dok će se metodom sinteze sistematizirati utjecaj novih regulatornih mjera na poslovanje ekonomskih sudionika.

1.4. Struktura rada

Rad je podijeljen na osam dijelova, uključujući uvod i zaključak.

U uvodnom dijelu objašnjava se problem istraživanja rada, navode se ciljevi rada i metode korištene za njegovo pisanje. Možemo reći da se drugi dio sastoji od dva dijela. U prvom se

pojmovno definira pojam pranja novca, a u drugom pojam terorizma. Objašnjava se i funkcija nadzora pranja novca i financiranja terorizma

U trećem dijelu je opisana institucionalna organizacija nadzora na međunarodnom nivou.

Četvrti dio se odnosi na sadržaj i mehanizme provođenja nadzora.

U petom i šestom djelu se objašnjava utjecaj pranja novca i financiranja terorizma na financijske i nefinancijske ekonomske sudionike, a sedmi dio se odnosi na nadzor pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj

Osmi dio rada je zaključak koji se sastoji od osvrta na sam rad.

2. POJMOVNO DEFINIRANJE NADZORA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Pojam pranja novca se prvi put spominje u SAD-u 1920-ih i 1930-ih godina prošlog stoljeća za vrijeme prohibicije i vezan je za mafijaškog šefa Al Caponea, koji je novac zarađen ilegalnim radnjama, ulagao u praonice za pranje rublja i na taj način ga "oprao/legalizirao". Otuda i sam naziv "pranje novca". U javnosti se sam pojam pranja novca spominje nešto kasnije, tek 1973.¹

Smatra se da je pojam "pranje novca" prvi upotrijebio engleski časopis The Guardian, u članku iz 1973. godine, pišući o 200.000 dolara namijenjenih predizbornoj kampanji Richarda Nixona u SAD-u, odnesenih u kovčezima u Meksiko radi stavljanja u optjecaj putem fiktivnih tvrtki s Floride, osnovanih samo za tu svrhu.²

Postoji više definicija pojma pranja novca, a neke od njih su sljedeće: pranje novca su sva činjenja i nečinjenja poduzeta radi prikrivanja izvora protupravno stečenog novca te korištenja protupravnog stečenog novca za obavljanje dopuštene djelatnosti ili stjecanje imovine na zakonit način.

¹ Karaj, M.; Jozić, M. (2014): Sociološki aspekti pranja novca-novi izazovi u računovodstvu i reviziji, Seminarski rad iz kolegija Revizija financijskih institucija, Ekonomski fakultet u Osijeku.

² Sarić, Ž. (svibanj. 2013.) – Mjesto i uloga posrednika u prometu nekretnina u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma; Zbornik radova sa 19. Foruma poslovanja nekretninama, raspoloživo na: <http://www.agenti.hr/sadrzaj/info-agent/strukovni-forumi/forum-19/19-forum-Mjesto-i-uloga-posrednika-u-sustavu-sprjecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma.pdf>, [01.06.2017.].

Protupravno stečeni novac je svaki novac (domaća valuta, devize i druga sredstva plaćanja) pribavljen na protupravni način (prodajom droge, prodajom oružja, prostitucijom ili bilo kojom drugom ilegalnom aktivnosti) te druga imovina (prava i stvari) pribavljena protupravno stečenim novcem.³

2.1. Faze pranja novca

Pranje novca se odvija u fazama. Faze pranja novca mogu se odvijati u različitim državama, svaka faza se može odvijati u drugoj državi ili se sve faze mogu odvijati u državi različitoj od one u kojoj je novac na nezakonit način stečen.

Postupak pranja novca uglavnom se odvija u tri faze:

- Faza polaganja- gotovina proizišla iz kriminalnih aktivnosti se polaže (deponira) na račune u bankama. Na taj način se ulazi u financijski sustav. To je ključna, najvažnija faza za detekciju prljavog novca, budući da je tada najlakše otkriti prirodu i porijeklo sredstava. U kriminalnim poslovima uobičajeno se i u pravilu koristi gotovina (bilo da je riječ o manjim iznosima- kod ulične prodaje droge, šverca ljudi, prostitucije i sl. ili pak o većim iznosima- kao npr. kod prodaje većih količina droge, naoružanja, korupcije, razbojništva), dakako upravo zato da bi se izbjeglo identificiranje subjekata koji sudjeluju u takvom poslu. Dakle, takav novac ne može biti upotrijebljen a da se ne otkriju počinitelji nedopuštene aktivnosti kojima su novčana sredstva nastala, pri čemu gotovina u visokim iznosima izaziva pažnju i sumnju, pa se nastoji što prije iz tog oblika pretvoriti u drugi, prikladniji za daljnju uporabu. Iz rakursa počinitelja to je i najrizičnija faza, budući da su prema propisima većine zemalja banke i druge financijske institucije dužne prijaviti svaku veću transakciju.
- Faza oplemenjivanja- prikrivanje podrijetla sredstava, sa svrhom prikrivanja tragova o imatelju novca i izvoru novca.

Najčešće rabljene tehnike u ovoj fazi su:

³ Gregurek, M.; Vidaković, N. (2013) : Bankarsko poslovanje, Visoko učilište Effectus-visoka škola za financije i pravo, Zagreb.

1. Krijumčarenje valute
2. Mijenjanje valute
3. Doznake sredstava
4. Korištenje shell poduzeća
5. Korištenje osiguravajućih društava
6. Korištenje box office i rezidentne pošte
7. Korištenje uvozno- izvoznih poduzeća
8. Manipulacije računima
9. Manipulacije garancijama
10. Manipulacije obveznicama i vrijednosnicama
11. Korištenje igračnica
12. Poslovanje preko off shore zona
13. Određene gotovinske kupovine

- Faza integracije- kupovina legitimnih dobara, npr. (transakcije kojima se kupuju nekretnine i pokretnine).

U ovoj fazi najpopularnije metode perača novca su sljedeće:

Osnivanje anonimnih kompanija u državama u kojima je zajamčena tajnost .Tada sebi mogu davati zajmove iz opranog novca tijekom buduće zakonite transakcije.Štoviše, da povećaju svoje prihode, također će tražiti odbitak poreza zbog vraćanja zajma, a sebi će naplatiti kamate na zajam.

Slanje lažnih izvozno-uvoznih računa koji precjenjuju robu, što omogućuje peraču da novac iz jednog poduzeća i jedne zemlje prebaci u drugo poduzeće u drugoj zemlji, a računi mu služe za dokazivanje porijekla novca finansijskim institucijama.Jednostavnija metoda je transferiranje novca zakonitoj banci iz banke koju ima perač, budući da se takve sumnjive banke lako mogu kupiti u mnogobrojnim“ poreznim rajevima“.⁴

2.2. Metodologija pranja novca

Modaliteti pranja novca najčešće se razlikuju ovisno o količini novca koji se želi oprati, relevantnom zakonodavstvu, gospodarstvu, finansijskom tržištu, izabranom načinu djelovanja

⁴ Katušić-Jergović, S. (2007): Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 14, broj 2/2007, str. 619-642.

(putem financijskog ili nefinancijskog sektora) i samom procesu (fazama) kroz koji novac prolazi ⁵. Dvije su glavne podjele: na tipologiju kod pravnih i na tipologiju kod fizičkih osoba.

Tipologija kod pravnih osoba

Postupak pranja novca putem pravnih osoba svakako je složeniji postupak nego pranje novca putem privatnih osoba. Tipologija kod pravnih osoba najčešće se dijeli na sljedeći način :

- Off shore zone
- Nerezidentni računi
- Fiktivni ugovori i ispisivanje fiktivnih ugovora
- Ulaganje gotovine u financijski sustav
- Front ili shell tvrtke

Tipologija kod fizičkih osoba

Kao što je i ranije spomenuto glavni cilj postupka pranja novca je skrivanje njegovog nezakonitog izvora te je tako pranje novca putem fizičkih osoba ne toliko često kao pranje novca putem pravnih osoba. Uz veliki broj mogućnosti pranja novca putem fizičkih osoba u nastavku su prikazane samo neke o metoda i tehnika

- Krijumčarenje novca
- Transakcije gotovim novcem
- Neuobičajeni polozi gotovine
- Povezane transakcije
- Doznake iz inozemstva
- Mjenjački poslovi
- Korištenje kreditne linije

Posljedice navedene metodologije posebice se očituju u direktnoj šteti za financijski sustav države što se tiče umanjivanja ili potpunog izbjegavanja poreznih obveza, dovođenje trgovačkog društva u stečaj i nezakonitog odljeva sredstava. U slučaju financijskih institucija posebna šteta se nanosi štedišama i komitetima banaka i drugih institucija. Posljedice se

⁵ Institut za javne financije, (2012) : Odabrani prijevodi br.16/13 Cindori. S.: Korelacija procjene rizika i sumnjivih transakcija, rasploživo na : <http://www.ijf.hr/upload/files/file/OP/16.pdf> , [15.07.2017.].

posebno mogu vidjeti u razaranju financijskog sustava, financijske nestabilnosti i kredibiliteta zemlje u cijelosti.⁶

2.3. Funkcija nadzora u svrhu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma

Na međunarodnoj i svjetskoj razini problematika financijskog i gospodarskog kriminala i sa njim povezanog pranja novca i dalje je vrlo aktualna. Prema procjenama međunarodnih institucija (Svjetska banka, MMF) trošak pranja novca i povezanih kriminalnih aktivnosti kreće se između 2 i 5% globalnog BDP-a. Posljednjih godina rizike dodatno potenciraju različiti oblici financiranja terorizma i proliferacije – širenja oružja za masovno uništenje, što ugrožava same temelje društva.⁷

Učinci pranja novca prema izvještajima međunarodnih organizacija mogu se promatrati kao dugoročni ili kratkoročni. U kratkoročne učinke mogu se ubrojiti gubitci direktnih žrtava i društva, tj. zajednice nastali kao posljedica pranja novca i s njim povezanih kriminalnih radnji. Prema tablici utjecaja autorice Brigitte Unger kratkoročni učinci pranja novca jesu: gubitci žrtava i dobitci počinitelja, deformacija potrošnje i štednje, deformacija investicija, “umjetni” porast cijena, nelojalna konkurencija, promjene u uvozu i izvozu, utjecaj na output, prihod i zaposlenost, niži ili viši prihod javnog sektora itd. Dugoročni učinci pranja novca su poremećaji u direktnim stranim ulaganjima, promjene u likvidnosti, solventnosti, reputaciji financijskog sektora, pojavnostima mita i korupcije i sl.⁸

Osnovni koraci koje svaka država treba poduzeti kako bi izgradila stabilan sustav nadzora i prevencije pranja novca očituje se u usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa svim relevantnim međunarodnim standardima na području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Shodno tome, funkciju nadzora u svrhu sprječavanja pranja novca možemo okarakterizirati kao glavnu odrednicu za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Svi domaći i međunarodni propisi koji se bave tom problematikom su prvenstveno preventivnog karaktera, koji nije moguće provesti bez učinkovitog sustava nadzora.

⁶ Cindori, S. (2010): Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb

⁷ Pezer Blečić, S. (svibanj.2015.) - Aktualnosti u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (Promjena međunarodnog regulatornog okvira); Zbornik radova sa 23. Foruma poslovanja nekretninama, raspoloživo na: <https://www.hgk.hr/documents/predavanje-pezer-blecic58b545e7f0336.pdf> [24.08.2017.]

⁸ Pedić, Ž. (2010): Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprečavanja pranja novca Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, str. 617-642.

Osnovu nadzora predstavlja institucionalni i regulatorni okvir, sa jasno postavljenim mehanizmima provođenja nadzora.

2.4. Pojam terorizma

Terorizam možemo opisati kao akt nasilja određenih terorističkih skupina koje iz ideoloških, vjerskih ili političkih razloga provode terorističke napade. Svrha provođenja takvog nasilja je sijanje straha i širenje panike, kako bi se postigli ciljevi. Žrtve napada su nedužni civili. Terorizam u povijesti se prvi put spominje u doba francuske revolucije. U novijoj povijesti (od 20.-og st.) se sve više razvija, posebice na području Bliskog istoka. Terorističke organizacije na tom području danas predstavljaju opasnost za cijeli svijet. Mogli bismo reći da su razlozi današnjih terorističkih napada većinom vjerske prirode.

Značajke suvremenog terorizma su:

Globalizacija, terorizam se može pojaviti na bilo kojem mjestu/zemlji, a njegove su posljedice globalne. Suvremeni je terorizam prijetnja cijelom svijetu, čovječanstvu, materijalnim dobrima, odnosno vrijednostima ljudske zajednice, pa se globalizira i strah od terorizma.

Univerzalizacija i djelovanje logikom “cilj opravdava sredstvo” - očituje se u ciljevima, sredstvima i metodama, s obzirom na to da ne postoje ograničenja te će se odabrati i uporabiti sve ono što terorističke organizacije ocijene korisnim.

Veliki učinak i teške posljedice, odabiru se objekti čije će razaranje izazvati teške posljedice i ostvariti velik učinak s globalnim odjekom.

Stradavanje nevinih ljudi

Prilagođavanje promjenama i novim uvjetima, terorističke organizacije neprekidno usklađuju svoja djelovanja sa suvremenim procesima, dostignućima u znanosti i tehnici, osobito s internetskim i komunikacijskim tehnologijama.

Profesionalizacija specijalnih izvršitelja i fanatizacija pojedinaca, grupa i organizacija te povezivanje terorističkih organizacija i grupa ⁹

⁹ Perešin, A. (2007) : Paradigma “novoga” terorizma informacijskoga doba, Politička misao, Vol. XLIV, br. 2, (Zagreb),str. 93–112.

2.4.1. Statistički podaci o terorističkim aktivnostima

Tablica 1: Broj terorističkih napada diljem svijeta između 2006-2016. godine

GODINA	BROJ TERORISTIČKIH NAPADA u 000
2006.	14 371
2007.	14 414
2008.	11 662
2009.	10 969
2010.	11 604
2011.	10 283
2012.	6 771
2013.	9 964
2014.	13 482
2015.	12 121
2016.	11 072

Izvor : www.statista.com, <https://www.statista.com/statistics/202864/number-of-terrorist-attacks-worldwide/>

Tablica 2: Broj žrtava terorizma diljem svijeta između 2006-2016.godine

GODINA	BROJ ŽRTAVA u 000
2006.	20 487
2007.	22 719
2008.	15 708
2009.	15 310
2010.	13 186
2011.	12 533
2012.	11 098
2013.	18 066
2014.	32 763
2015.	29 424
2016.	25 621

Izvor: www.statista.com, <https://www.statista.com/statistics/202871/number-of-fatalities-by-terrorist-attacks-worldwide/>

Kao što je vidljivo iz tablice 1. i 2. broj napada u 2016. u odnosu na 2006. godinu se smanjio, dok se broj žrtava povećao. Iako je činjenica da se broj napada smanjio, nažalost ne možemo reći da je djelovanje terorističkih organizacija u padu. Svijet nikad nije bio nesigurnije mjesto, teroristi su proširili područje svojeg djelovanja i njihove organizacije postaju sve radikalnije.

Borba protiv terorizma na svjetskom nivou, svakim danom postaje sve teža i teroristički napadi postaju dio svakodnevnice.

2.5. Financiranje terorizma

Financiranje terorizma definirano je kao osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkog kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije. Rizik od financiranja terorizma definiran je kao rizik da će stranka zlouporabiti financijski sustav za financiranje terorizma, odnosno da će neki poslovni odnos, transakcija ili proizvod biti posredno ili neposredno upotrijebljeni za financiranje terorizma.¹⁰

Financiranje terorizma ima drugačije karakteristike od pranja novca. Sredstva koja se koriste za financiranje terorističkih aktivnosti mogu proizlaziti iz kriminalnih aktivnosti i iz legalnih aktivnosti. Kada izvori proizlaze iz kriminalnih aktivnosti tada je pristup procjene rizika pranja novca primjenjiv i na financiranje terorizma. Nadalje kada izvori proizlaze iz legalnih aktivnosti puno je teže utvrditi da se ta sredstva upotrebljavaju u terorističke svrhe.¹¹

Financiranje terorizma prolazi kroz iste faze kao i pranje novca: fazu polaganja, oplemenjivanja i integracije.

Osim razlike da sredstva za financiranje terorizma mogu imati zakonito i nezakonito podrijetlo, dok kod pranja novca imamo samo sredstva iz nezakonitih aktivnosti. Sljedeća razlika je i u fazi integracije. U toj fazi sredstva se koriste za pribavljanje legitimne imovine, dok financiranje terorizma završava uporabom sredstava za financiranje terorističkih aktivnosti.¹²

2.5.1. Načini financiranja terorizma

Financijske potrebe terorista i terorističkih organizacija svrstavaju se u dva osnovna područja:

- financiranje određenih terorističkih operacija, kao što su izravni troškovi povezani sa određenim operacijama, i

¹⁰ Ministarstvo financija (studeni.2012.): Tipologije financiranja terorizma, Zagreb, raspoloživo na : <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Tipologije%20FT-HR.pdf>, [28.06.2017.].

¹¹ Vujčić. B. (2005.) Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije, kreditne unije i institucije za elektronički novac, Zagreb.

¹² Gregurek. M.; Vidaković, N. (2013) : Bankarsko poslovanje, Visoko učilište Effectus-visoka škola za financije i pravo, Zagreb.

- širi troškovi organizacije potrebni za razvoj, održavanje infrastrukture pomoći kako bi se promovirala ideologija same terorističke organizacije.

Dosadašnja praksa pokazuje da su teroristi prilagodljivi i snalažljivi u pogledu iznalaženja financijskih sredstava. U tom smislu vidljivo je da se teroristi/terorističke organizacije financiraju na slijedeće načine:

- iz zakonitih izvora,
- iz nezakonitih izvora,
- iz državnih sponzorstava, tzv. sigurnih luka i tzv. neuspješnih država.

Zakoniti izvori uključuju zlouporabu dobrotvornih odnosno neprofitnih organizacija, zlouporabu zakonitih poslovnih aktivnosti i samofinanciranje.

Dobrotvorne ili humanitarne organizacije su od društvenog povjerenja, imaju pristup značajnim izvorima novčanih sredstava i njihove aktivnosti se vrlo često baziraju na gotovinskim transakcijama. Neke od njih su međunarodnog karaktera čime se osigurava okvir za provođenje operacija i financijskih transakcija na nacionalnoj i međunarodnoj razini. U konačnici, dobrotvorne ili humanitarne organizacije posluju u okvirima manje zahtjevnih zakonskih propisa u odnosu na financijske institucije i druge gospodarske subjekte, a sve te karakteristike ih čine atraktivnim izvorima za financiranje terorizma.

Zakonite poslovne aktivnosti također mogu biti zloupotrijebljene kao izvor novčanih sredstava namijenjenih financiranju terorizma. Takav rizik postoji posebno kod onih poslovnih aktivnosti koje ne zahtijevaju značajna ulaganja, a takav rizik je također veći i kod djelatnosti koje se baziraju na gotovinskim transakcijama (cashintensive business) kod kojih je teško provjeriti odnos između prijavljene i stvarne prodaje.

Samofinanciranje uključuje vlastita sredstva samog teroriste, njegove bliže ili šire rodbine. Vlastita sredstva podrazumijevaju ušteđevinu, kreditna sredstva ili pak novčana sredstva koja proizlaze iz zakonitih poslovnih aktivnosti samog teroriste odnosno njegove bliže ili šire rodbine. Također, samofinanciranje može uključivati i novčana sredstva osobe ili organizacije koja nije direktno uključena u planiranje ili provođenje samo terorističkog akta.

Korištenje zakonitih izvora odnosno zakonitih novčanih sredstava poznat je i kao fenomen pod nazivom tzv. crno pranje («black-washing») u postupku kojeg se tzv. čisti novca pretvara u tzv. crni novac namijenjen terorističkim potrebama.

Nezakoniti izvori financiranja terorizma pretpostavljaju korištenje novčanih sredstava stečenih nezakonitim odnosno kriminalnim aktivnostima u svrhu financiranja terorističkih akata. Najčešće kriminalne aktivnosti koje teroristi koriste za prikupljanje potrebnih novčanih sredstava su trgovina oružjem, trgovina narkoticima, prijevare kreditnim karticama, prijevare čekovima i iznuđivanja.

Državna sponzorstva, tzv. sigurne luke i tzv. propale države predstavljaju ključne izvore podrške terorističkim organizacijama

2.5.2. Metode prijenosa financijskih sredstava terorista i terorističkih organizacija

Postoje tri osnovne metode prijenosa novčanih sredstava namijenjenih financiranju terorizma:

- korištenje financijskog sustava,
- korištenje međunarodnog trgovinskog sustava,
- korištenje fizičkog prijenosa novca (putem tzv. cash couriers).

Često teroristi/terorističke organizacije zloupotrebljavaju sistem alternativnih doznaka (tzv. alternative remittance systems), dobrotvorne organizacije ili druge poslovne subjekte kako bi prikrili korištenje navedenih metoda prijenosa novčanih sredstava. Financijski sustav, zbog brzine i lakoće kojom novčana sredstva mogu biti transferirana unutar istoga, omogućuje teroristima / terorističkim organizacijama da učinkovito i često bez da budu primijećena, prenose svoja novčana sredstva između i unutar različitih jurisdikcija. Međunarodni trgovinski sustav omogućuje teroristima i terorističkim organizacijama da prenose novac i robu putem naizgled zakonitih trgovinskih tokova.

Korištenje fizičkog prijenosa novca je jedan od načina koji teroristima i terorističkim organizacijama omogućuje prijenos sredstava bez da se izlažu mjerama sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma koje se provode u financijskom sustavu. Tako, su primjerice, neke terorističke grupe konvertirale gotov novac u druge oblike poput zlata ili plemenitih metala, a sve u cilju prijenosa istih izvan financijskog sustava. Utvrđeno je da se korištenje

fizičkog prijenosa novca često koristi u zemljama Srednjeg Istoka i Južne Azije, odnosno u zemljama gdje je elektroničko bankarstvo slabo razvijeno, primjerice u velikim dijelovima Afrike i Srednjeg Istoka. Iako je također utvrđeno da se takvo korištenje prijenosa novca koristi čak i u Europi i između zemalja sa razvijenim financijskim sustavom, a sve u cilju kako bi se sredstva namijenjena financiranju terorizma držala podalje od financijskog sustava i rizika da budu otkrivena.

U okviru korištenja sistema alternativnih doznaka, posebno se ističe hawala sistem. Hawala sistem je neformalni odnosno alternativni način prijenosa novčanih sredstava koji funkcionira izvan odnosno paralelno sa tradicionalnim bankarskim ili drugim financijskim kanalima prijenosa novčanih sredstava.

Zloupotreba pak dobrotvornih organizacija vrlo je česta jer omogućuje korištenje zakonitih novčanih transakcija takvih organizacija u svrhu prikrivanja transfera novčanih sredstava terorista/terorističkih organizacija. Zbog poprilično velike količine novca i druge imovine kojom raspolažu dobrotvorne organizacije, čak i korištenje malog dijela takvih sredstava dobrotvornih organizacija u terorističke svrhe omogućuje značajnu podršku teroristima/terorističkim organizacijama u njihovom djelovanju.¹³

3. INSTITUCIONALNA ORGANIZACIJA NA NAJZNAČAJNIJIM FINANCIJSKIM I REALNIM TRŽIŠTIMA

Institucije koje se bave problematikom pranja novca i financiranja terorizma predstavljaju temelje za regulatorni okvir država. Propisuju na koji način se trebaju ponašati svi dionici koji sudjeluju u ovom sustavu. Svojim utjecajem pridonose kontinuiranom unaprjeđivanju sustava protiv pranja novca i financiranja terorizma na globalnoj razini. Možemo reći da se bez adekvatnog institucionalnog okvira, ne bih ni razvio funkcionalan sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

¹³ Ministarstvo financija (studeni.2012.): Tipologije financiranja terorizma, Zagreb, raspoloživo na : <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Tipologije%20FT-HR.pdf>, [28.06.2017.].

3.1. Međunarodni institucionalni okvir

Kao odgovor na rast pojave pranja novca i terorističkih aktivnosti, međunarodna zajednica djelovala je na mnogim područjima. Međunarodni odgovor je u velikoj mjeri priznanje činjenice da se pranje novca i financiranje terorizma iskorištavaju mehanizmima međunarodnih transfera velikih brzina, kao što su bankovni transferi, kako bi ostvarili svoje ciljeve. Stoga je potrebna usklađena prekogranična suradnja i koordinacija kako bi se spriječili napori kriminalaca i terorista Međunarodne institucije i organizacije zaslužne za postavljanje standarda u okviru sprečavanja pranja novca i financiranja terorizma kontinuirano provode reviziju dosadašnjih postavljenih standarda, radi unaprjeđenja sustava.¹⁴

Kao najvažnije međunarodne institucije koje se bave pitanjem pranja novca i financiranja terorizma mogu se izdvojiti Ujedinjeni narodi, Europska Unija i Međunarodni monetarni fond. Naravno, da one nisu jedine, međutim predstavljaju osnovu za institucionalni i zakonodavni okvir država.

3.1.1. Organizacija ujedinjenih naroda

Organizacija Ujedinjenih naroda (OUN) je započela borbu protiv pranja novca donošenjem konvencija, a borbu protiv terorizma usmjerava rezolucijama svog Vijeća sigurnosti te takve dokumente o preuzimaju u svoj pravni sustav postupno sve zemlje svijeta.¹⁵

- Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci, Beč, Austrija, 19. prosinca 1988.

Prvenstveno se bavi odredbama za borbu protiv nedopuštene trgovine drogama i povezanih pitanja vezanih uz provedbu zakona. Iako ne koristi pojam pranja novca, konvencija definira koncept i poziva zemlje da kriminaliziraju aktivnost. Konvencija je ograničena, na prekršaje za trgovinu drogom kao predikatna djela i ne bavi se preventivnim aspektima pranja novca.

¹⁴ Schott, P.A. (2006) : Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism, The World Bank publications, raspoloživo na: www.books.google.com .

¹⁵ HNB(25.05.2015.): Međunarodne institucije i grupe koje se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma, raspoloživo na: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma?inheritRedirect=false, [17.07.2017.].

- Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, Palermo, Italija, 15. studenog. 2000.

Kako bi se proširili naponi u borbi protiv međunarodnog organiziranog kriminala, UN usvaja konvenciju iz Palerma, protiv transnacionalnog organiziranog kriminala. Sadrži širok spektar odredbi za borbu protiv organiziranog kriminala i obvezuje zemlje koje ratificiraju ovu konvenciju da provode svoje odredbe kroz donošenje domaćih zakona. Što se tiče pranja novca, posebno obvezuje svaku zemlju koja ratificira konvenciju da kazni pranje novca i uključi sva teška kaznena djela kao predikatna kaznena djela pranja novca, počinjena u ili izvan zemlje, uspostavi regulatorne mjere za sprečavanje i otkrivanje svih oblika pranja novca, uključujući identifikaciju korisnika, evidenciju i izvještavanje o sumnjivim transakcijama, ovlasti suradnju i razmjenu informacija između administrativnih, regulatornih, zakonskih i drugih tijela, kako na domaćem tako i na međunarodnom planu, te razmotri uspostavu financijske obavještajne jedinice za prikupljanje, analizu i širenje informacija i promicanje međunarodne suradnje.

Konvencija iz Palerma je važna jer njene odredbe protiv pranja novca usvajaju isti pristup koji je prethodno usvojio FATF u svojim četrdeset preporuka o pranju novca.

- Konvencija o suzbijanju financiranja terorizma, New York, SAD, 09.12.1999.

Ova konvencija zahtijeva da države koje je ratificiraju kriminaliziraju terorizam, terorističke organizacije i terorističke napade. Prema Konvenciji, bilo bi nezakonito za bilo koju osobu osigurati ili prikupljati sredstva s (1) namjerom da se koriste, ili (2) znati da se sredstva koriste, za izvršavanje bilo kakvih terorističkih aktivnosti definiranih u drugim konvencijama, koje su proširene ovom konvencijom.¹⁶

Rezolucije Vijeća sigurnosti UN koje se odnose na financiranje terorizma:

- 1267 (1999.g.) o zamrzavanju novčanih i drugih financijskih sredstava Talibana,
- 1333 (2000.g.) o zamrzavanju novčanih i drugih sredstava Usama bin Laden i Al-Qaida organizacije,
- 1363 (2001.g.) o utvrđivanju mehanizma nadzora implementacije mjera navedenih u Rezolucijama 1267 i 1333,

¹⁶ Schott, P.A. (2006) : Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism, The World Bank publications, raspoloživo na: www.books.google.com .

- 1373 (2001.g.) o prijetnjama međunarodnom miru i sigurnosti uzrokovanih terorističkim djelima, i o mandatu za osnivanje Protuterorističkog odbora,
- 1377 (2001.g.) o pozivu svim zemljama da u potpunosti implementiraju Rezoluciju 1373,
- 1390 (2002.g.) rekapitulira mjere zamrzavanja iz Rezolucije 1267 i 1333,
- 1455 (2003.g.) o mjerama za poboljšanje implementacije mjera zamrzavanja iz Rezolucija 1267, 1333 i 1390,
- 1566 (2004.g.) o prijetnjama međunarodnom miru i sigurnosti.
- 1988 (2011.) i 1989 (2011.) kao sljednice Rezolucije 1267 (1999.) kojima je Vijeće sigurnosti UN-a donijelo odluku o razdvajanju sankcijskog režima protiv Al-Qaide i Talibana, te posljedičnom razdvajanju Konsolidirane liste UN-a.¹⁷

3.1.2. Europska unija

Europska unija također vodi neprestanu borbu protiv sustava pranja novca i financiranja terorizma. Njen doprinos se očituje kroz donošenje direktiva i konvencija te uspostavu Europskog sustava financijskog nadzora.

Glavni cilj europskog sustava financijskog nadzora (eng. European system of financial supervision) je osigurati da se pravila koja se primjenjuju na financijski sektor odgovarajuće provode kako bi se očuvala financijska stabilnost i promoviralo povjerenje u financijski sustav u cjelini te osigurala dostatna zaštita financijskim potrošačima.

Ovaj se sustav sastoji od tri europska nadzorna tijela (European Supervisory Authorities (ESAs)) :

1. Europska agencija za vrijednosne papire i tržište kapitala (ESMA) sa sjedištem u Parizu.
2. Europska agencija za bankarstvo (EBA) sa sjedištem u Londonu
3. Europsko tijelo za osiguranje i mirovinsko osiguranje (EIOPA) sa sjedištem u Frankfurtu, tome još treba pridodati postojanje Europskog odbora za sustavni rizik (ESRB), kao dijela Zajedničkog odbora ESA's i nacionalnih tijela supervizije.

¹⁷ Ministarstvo financija(studenj.2012.):Tipologije financiranja terorizma,Zagreb,raspoloživo na : <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Tipologije%20FT-HR.pdf> ,[19.07.2017.].

Dok nacionalna nadzorna tijela ostaju zadužena za nadzor pojedinih financijskih institucija, cilj ESA-a je poboljšati funkcioniranje unutarnjeg tržišta osiguravanjem odgovarajućeg, učinkovitog i usklađenog europskog reguliranja i nadzora. Zajedno s dvama drugim europskim nadzornim tijelima, EBA i EIOPA, ESMA je dio Zajedničkog odbora koji djeluje kako bi se osigurala međusektorska dosljednost i zajednička stajališta u području nadzora financijskih konglomerata i drugih sektorskih pitanja.

Europski odbor za sustavni rizik

Europski odbor za sustavni rizik (eng. European Systemic Risk Board) provodi nadzor financijskih tržišta na europskoj razini. Cilj mu je sprečavanje i ublažavanje rizika sustavne financijske stabilnosti u Europskoj uniji u svjetlu makroekonomskog razvoja. Provodi niz zadataka, uključujući prikupljanje i analizu relevantnih informacija, utvrđivanje rizika i prioriteta, izdavanje upozorenja i preporuka i praćenje njihova praćenja, te pružanje procjena Vijeću o postojanju bilo kakvih izvanrednih situacija koje mogu nastati. Također surađuje s drugim članovima ESFS-a i koordinira aktivnosti s drugim međunarodnim financijskim organizacijama kao što su Međunarodni monetarni fond i Odbor za financijsku stabilnost.¹⁸

Direktive i Konvencije Europske unije

- Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom, Strasbourg, (1990.)
- Konvencija o kibernetičkom kriminalu (2002.)
- Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom i o financiranju terorizma, Varšava, (2005.)

Direktiva 91/308/EEC o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca. Nazivamo je i Prvom direktivom. Zajednički stav država u nastojanju sprečavanja i suzbijanja pranja novca očituje se kroz primarne ciljeve Prve direktive:

¹⁸ ESMA: European supervisory framework , raspoloživo na : <https://www.esma.europa.eu/about-esma/governance/european-supervisory-framework> [20.07.2017.].

1) zahtijevati od država članica da u svoje zakonodavstvo uvedu zabranu pranja novca najkasnije do 1. siječnja 1993. i 2) pojačati suradnju između država članica u istragama i kaznenom progonu vezano za pranje novca .

Vrlo podrobno definira obuhvat pranja novca obuhvaćajući samo nezakonite prihode od prodaje droge . Prva direktiva je od država članica zahtijevala da zabrane pranje novca i nametnu obvezu propisivanja i provođenja mjera sprječavanja pranja novca prvenstveno financijskom sektoru. Posebno se naglašava obveza suradnje s organima odgovornim za suzbijanje pranja novca, zabranjuje otkrivanje stranci bilo kakve sumnje da se radi o nelogičnoj ili sumnjivoj transakciji, odnosno prosljeđivanje informacije da je transakcija prijavljena nadležnim tijelima.

Direktiva 2001/97/EC kojom se mijenja Direktiva 91/308/EEC

Novine koje donosi Direktiva 2001/97/EC), nazivamo je i Drugom direktivom, mogu se izdvojiti u nekoliko kategorija:

- a) uključivanje podružnica kreditnih i financijskih institucija, uz obvezu prijavljivanja sumnjivih transakcija nadležnim tijelima
- b) jasan stav da su mjenjačnice i uredi za prienos i doznaku novca također izloženi opasnostima pranja novca što je razlog njihovog uključivanja u obveznike,
- c) iz istih su razloga u obveznike uključeni i investicijski fondovi, čime se želi financijski sektor obuhvatiti u što većem opsegu,
- d) proširenje opsega predikatnih djela, odnosno definicije „kriminalna aktivnost“ koja osim kaznenih djela u smislu članka 3. stavak 1. Konvencije UN obuhvaća i aktivnosti kriminalnih organizacija, prijevaru, korupciju i kazneno djelo koje može donijeti značajni prihod i koje je kažnjivo teškom zatvorskom kaznom u skladu s kaznenim zakonom države članice.

Prošireni opseg nefinancijskih institucija koje su dužne izvješćivati o sumnjivim transakcijama revidirani tekst proteže na profesije i nefinancijske djelatnosti. Posebno mjesto pritom zauzimaju trgovci predmetima velike vrijednosti (dragulji ili plemenite kovine i umjetnička djela) i organizatori izvođenja dražbi, bez obzira da li je plaćanje izvršeno gotovinom u iznosu od 15.000 Eura ili više, te kockarnice, uz određene izuzetke.

Direktiva 2005/60/EC Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma, odnosno Treća direktiva.

Trećom se direktivom osnažuju postojeće mjere sprječavanja pranja novca, a značaj terorizma podignut je na višu razinu. Sukladno Okvirnoj odluci 2001/500/JHA koja propisuje definiciju terorizama, proširuje se i lista predikatnih djela, a vrlo se detaljno obrađuje i problematika dubinske analize stranke i pitanje utvrđivanja stvarnog vlasnika kao ključnog. Zbog izmjena i proširenja Preporuka FATF ukazala se potreba za usklađenjem Treće direktive s potvrđenim međunarodnim standardima, čime se nova metodologija rada prenosi u okvire EU. Treća direktiva je prvenstveno preventivnog karaktera, a sadrži izmijenjene, nadograđene i detaljno razrađene odredbe Prve i Druge direktive. Sadržajem predstavlja širi i kompleksniji sustav sprječavanja pranja novca u europskoj uniji, koji u skladu s Preporukama FATF-a, predstavljene standarde još više osnažuje. Stupanjem na snagu Treće direktive prestaju važiti Prva, i Druga direktiva. Sustav temeljen na stupnju rizika, za razliku od sustava temeljenog isključivo na pravilima, jedna je od temeljnih značajki Treće direktive¹⁹.

Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma. Ovu direktivu nazivamo Četvrtom direktivom.

Četvrta direktiva o borbi protiv pranja novca postrožuje važeća pravila uvođenjem sljedećih izmjena:

Obveza procjene rizika za banke, pravnike i računovođe postaje stroža, uspostavljaju se jasni zahtjevi transparentnosti u pogledu stvarnog vlasništva nad poduzećima. Te će se informacije pohraniti u jednom središnjem registru, primjerice u sudskom registru, koji će biti dostupan nacionalnim nadležnim tijelima i obveznicima.

Olakšava se suradnja i razmjena informacija među financijsko-obavještajnim jedinicama iz različitih država članica u svrhu otkrivanja i praćenja sumnjivih prijenosa novca, kako bi se spriječile i otkrile kriminalne i terorističke aktivnosti.

¹⁹ Cindori, S. (2009). Improvement of the Croatian anti-money laundering system and its adjustment to the international standards, Doctoral dissertation, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

Uspostavlja se dosljedna politika prema trećim zemljama koje imaju manjkava pravila protiv pranja novca i financiranja terorizma i jačaju se ovlasti kažnjavanja koje imaju nadležna tijela.²⁰

3.1.3. Međunarodni monetarni fond

Međunarodni monetarni fond (MMF) je osobito zabrinut zbog mogućih posljedica pranja novca, financiranje terorizma i srodnih zločina za integritet i stabilnost financijskog sektora i svjetskog gospodarstva. Ove aktivnosti mogu obeshrabriti strana ulaganja i narušiti međunarodne tokove kapitala. Oni također mogu rezultirati gubitkom socijalne pomoći, iscrpljujući sredstva iz produktivnijih ekonomskih aktivnosti, pa čak i imaju destabilizirajuće učinke na druge zemlje.

U 2000. godini, MMF je odgovorio na pozive međunarodne zajednice da proširi svoj rad na sprječavanju pranja novca (SPN). Nakon terorističkog napada na New York 11. rujna 2001. godine, MMF je intenzivirao svoje aktivnosti sprječavanja pranja novca i proširio ih na borbu protiv financiranja terorizma (FT). U skladu sa događanjima i važnosti ove problematike za MMF, SPN / FT program se polako razvijao. U 2004. godini Izvršni odbor je odlučio uvrstiti procjene i razvojni kapacitet SPN / FT u redovni dio rada MMF-a

2009. godine je pokrenuo fondove za financiranje razvojnih kapaciteta SPN / FT u svojim zemljama članicama, temeljen na donacijama po fazama. Prva faza završila je u travnju 2014. S obzirom na uspjeh programa i nastavkom potražnje za razvojem kapaciteta u ovom području, nova petogodišnja faza je započela u svibnju 2014. Donatori (Francuska, Japan, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Katar, Saudijska Arabija, Švicarska i Ujedinjeno Kraljevstvo) obećali su više od 25 milijuna dolara za novu fazu. Sa doprinosima fondu u iznosu od 6,5 milijuna dolara godišnje pružena je izravna tehnička pomoć i obuka u više od 40 zemalja.²¹

²⁰ Europska komisija-priopćenje za tisak (26. lipnja 2017.): Stroža pravila EU-a za borbu protiv pranja novca, izbjegavanja plaćanja poreza i financiranja terorizma, raspoloživo na: file:///C:/Users/12004162/Downloads/IP-17-1732_HR.pdf [20.07.2017.].

²¹ IMF(31.05.2017.) The IMF and the Fight Against Money Laundering and the Financing of Terrorism, raspoloživo na: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism> [22.07.2017.].

4. SADRŽAJ I MEHANIZMI PROVOĐENJA NADZORA

Sadržaj i mehanizme provođenja nadzora najbolje uokviruju preporuke, standardi i smjernice međunarodnih tijela i grupacija osnovanih sa ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

4.1. Međunarodne organizacije

Kao najvažnije međunarodno tijelo navodi se The Financial Action Task Force (FATF). To je međunarodno tijelo osnovano 1989. sa ciljem postavljanja standarda i promicanja učinkovite implementacije zakonskih, regulatornih i operativnih mjera za borbu protiv pranja novca, financiranja terorizma i drugih srodnih prijetnji integritetu međunarodnog financijskog sustava. FATF je objavio preporuke za borbu protiv sprječavanja pranja novca, financiranja terorizma te financiranja proliferacije oružja za masovno uništenje koje su priznate kao međunarodne norme.²²

Prve izdane preporuke iz 1990. godine revidirane su 1996., 2001., 2003., a najnovije 2012. godine kako bi se osiguralo da su ažurne, relevantne i namijenjene univerzalnoj primjeni. FATF prati napredak svojih članova u provođenju potrebnih mjera, preispituje tehnike financiranja i protumjere pranja novca i tehnika financiranja terorizma te promovira usvajanje i provedbu odgovarajućih mjera na globalnoj razini. U suradnji s drugim međunarodnim dionicima, provodi identifikaciju osjetljivosti na nacionalnim razinama s ciljem zaštite međunarodnog financijskog sustava od zlouporabe.²³

1990. godine je izdano 40 preporuka za sprječavanje pranja novca, odnose se na financijske i nebankarske financijske institucije, 1996.- godine su revidirane i njihov doseg je proširen i na druge profesije, 2001.- FAFT-ova misija postaje i borba protiv financiranja terorizma te je iste godine usvojeno i 8 posebnih preporuka za borbu protiv financiranja terorizma, 2003. u lipnju, preporuke su ponovno revidirane, uvedeno je da su preporuke 12, 16, 24 i 25 odnose i na nefinancijski sektor i samostalne profesije, 2012. u listopadu, FAFT je usvojio i objavio 9.

²² HANFA: Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, raspoloživo na: <http://www.hanfa.hr/investicijski-fondovi/sustav-sprjecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/> [26.07.2017.].

²³ Financial Action Task Force: raspoloživo na: www.fatf-gafi.org, [28.07.2017.].

Posebnu preporuku za borbu protiv financiranja terorizma. Tako da je današnji standard FATF –a, 40 +9 preporuka za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma. ²⁴

U preporuke FATF-a spada njih četrdeset 40 preporuka pruža kompletan set mjera protiv pranja novca koje pokrivaju sustav kaznenog pravosuđa i provedbu zakona, financijski sustav i njegovu regulaciju, te međunarodnu suradnju. Mnoga međunarodna tijela su prepoznala, odobrila ili usvojila preporuke. Preporuke nisu složene ni teške, niti ugrožavaju slobodu sudjelovanja u legitimnim transakcijama ili prijete gospodarskom razvoju. One postavljaju principe djelovanja i dopuštaju zemljama fleksibilnost u provedbi tih načela u skladu s njihovim posebnim okolnostima i ustavnim okvirom. Iako nije obvezujuća međunarodna konvencija, mnoge zemlje u svijetu su se politički angažirale u borbi protiv pranja novca primjenom 40 preporuka. Krug djelovanja na koje se odnose, obuhvaća:

- Pravni sustav i sastoji se od preporuka (1-3) : opseg kaznenog djela pranja novca (Preporuke 1, 2), privremene mjere i oduzimanje (Preporuka 3)
- Mjere koje treba poduzeti financijske institucije i nefinancijska poduzeća i zanimanja za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (Preporuka 4)
 - Due diligence za klijente i vođenje evidencije (Preporuke 5 - 12)
 - Izvješćivanje o sumnjivim transakcijama i usklađenosti (Preporuke 13-16)
- Ostale mjere za sprečavanje pranja novca i financiranja terorizma (preporuke 17-20)
- Mjere koje treba poduzeti u odnosu na zemlje koje se ne slažu s FATF preporukama (Preporuke 21, 22)
- Uredba i nadzor (preporuke 23-25)
- Institucionalne i druge mjere potrebne u sustavima za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma
 - Nadležne vlasti, njihove ovlasti i resursi (Preporuke 26-32)
 - Transparentnost pravnih osoba i aranžmana (Preporuke 33, 34)
- Međunarodna suradnja (Preporuka 35)
- Međusobna pravna pomoć i izručenje (Preporuke 36-39)
- Ostali oblici suradnje (Preporuka 40)²⁵

²⁴ Pedić, Ž. (2010): Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprečavanja pranja novca Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, str. 617-642 .

Devet Specijalnih preporuka FATF-a obuhvaćaju : 1) Ratifikacija i primjena UN instrumenata, 2) kriminalizacija i financiranje terorizma i s time povezano pranje novca, 3) zamrzavanje i konfiskacija, 4) prijavljivanje sumnjivih transakcija koje se odnose na terorizam, 5) međunarodna suradnja, 6) izborna (alternativno) doznačivanje, 7) elektronički prijenos (novca), 8) neprofitne organizacije, 9) prijenosi gotovine.²⁶

FATF djeluje preko regionalnih tijela, od kojih je jedno MONEYVAL, čiji je član Republika Hrvatska. MONEYVAL periodično procjenjuje sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma svojih članica te objavljuje izvješća.²⁷

4.2. Financijsko-obavještajne jedinice

Jedno od značajnih doprinosa FATF-a prozlaži iz Preporuke 26. gdje se navodi da države trebaju osnovati financijsko- obavještajnu jedinicu koja će djelovati kao državno središte za primanje, analizu i prosljeđivanje obavijesti o sumnjivim transakcijama te drugih relevantnih podataka koji se odnose na moguće pranje novca ili financiranje terorizma. Može biti osnovan ili kao nezavisno vladino tijelo, unutar postojećeg sturkture određenog tijela ili kao samostalno tijelo. Cjelovitu definiciju financijsko-obavještajne jedinice (FIU) definira Treća Direktiva koja člankom 21. propisuje obvezu osnivanja FIU, opisujući osnovne odrednice njezinog djelovanja. Na tom tragu i Konvencija UN o transnacionalnom organiziranom kriminalu člankom 7. stavak 1. točka b propisuje obvezu „osnivanja jedinice financijske obavještajne službe koja će biti nacionalni centar za prikupljanje, analizu i širenje informacija o potencijalnom pranju novca. Jednako tako i članak 12. Varšavske konvencije propisuje neophodnim „usvajanje zakonodavnih i drugih mjera nužnih za osnivanje financijsko-obavještajne jedinice.

²⁵ FATF(listopad.2004.): The 40 Recommendations, raspoloživo na: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/the40recommendationspublishedoctober2004.html>, [01.08.2017.].

²⁶ Ministarstvo financija(studeni.2012.): Tipologije financiranja terorizma, Zagreb, raspoloživo na : <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Tipologije%20FT-HR.pdf> , [01.08.2017.].

²⁷ HNB(25.05.2015.): Međunarodne institucije i grupe koje se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma, raspoloživo na: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma?inheritRedirect=false, [01.08.2017.].

Politička podrška je nužno potrebna kako bi osigurala uspjeh u radu FIU. Takva podrška je potrebna ne samo kako bi osigurala usvajanje zakona, nego i kontinuirano, kako bi osigurala FIU dostatna sredstva za ostvarenje postavljenih ciljeva. U tom smislu i članak 21. Treće direktive ističe da FIU mora imati na raspolaganju sredstva potrebna za izvršavanje svojih zadataka. U istom cilju 30. Preporuka FATF navodi da države trebaju nadležnim tijelima uključenim u sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma osigurati primjerene financijske, kadrovske i tehničke resurse. Svaka financijsko obavještajna jedinica ima tri osnovne uloge: zaprimanje, analizu i prosljeđivanje informacija nadležnim tijelima, unutar granica ili međunarodno, bez obzira na njihovu organizacijsku strukturu.

Prva uloga se odnosi na zaprimanje podataka i ulogu „skladišta informacija“. Obzirom da je FIU osnovna spona između ne/financijskog sektora i nadležnih tijela provedbe zakona, dolazi do izražaja epitet centralnog tijela kroz koje se očituje njena preventivna uloga.

Druga uloga se odnosi na analizu podataka koja ima nekoliko osnovnih elemenata. S jedne strane razlikuje se filtriranje podataka u odnosu na njihovu prirodu (razvrstavanje sumnjivih od gotovinskih transakcija, detektiranje povezanih transakcija i sl.), dok se s druge strane valoriziraju informacije unutar grupacije (postavljanje prioriteta u obradi zaprimljenih sumnjivih transakcija, utvrđivanje limita i/ili prioriteta analize gotovinskih transakcija, primjena indikatora za utvrđivanje sumnjivosti bilo koje od zaprimljenih transakcija).

Treća uloga ili „uloga čišćenja kuće“ odnosi se na prosljeđivanje obrađenih podataka nadležnim tijelima. Podaci mogu obuhvaćati sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, ali se mogu odnositi i na neke druge nezakonite radnje uočene provedenom analizom. Bez obzira na njihov sadržaj, informacije će se dostaviti nadležnim domaćim ili inozemnim tijelima radi provođenja nadzora, istrage ili drugih konkretnih postupanja (zaustavljanje provođenja transakcije, blokada računa i sl.), ali će se i razmjenjivati s istima u cilju daljnje analize.

Zbog same prirode postupka i sofisticiranih tehnika pranja novca, kao i krajnjeg cilja: oduzimanju protuzakonito stečenih prihoda, razmjena informacija mora biti brza i djelotvorna. Osnovni uvjet koji se pritom mora uzeti u obzir odnosi se na

„zaštitu interesa nedužnih pojedinaca sadržanim u tim podacima“ što utječe na podizanje stupnja tajnosti podataka na najvišu razinu.

Tri osnovna modela FIU su: administrativni, policijski i sudsko-tužiteljski model.²⁸

Za jačanje i koordinaciju internacionalne suradnje financijsko-obavještajnih jedinica, 1995. godine osnovana je Egmont grupa, koja se trenutno sastoji od 139 članica, čiji je broj u stalnom porastu.

4.3. Odbori i grupacije u sustavu nadzora pranja novca i financiranja terorizma

Baselski odbor je osnovan 1974. godine od strane guvernera središnjih banaka deset zemalja.

Odbor formulira standarde za nadzor, te smjernice i preporuke za uspješnu primjenu nadzora.

Tri standarda odbora se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma:

- 1988. Baselski odbor donosi Izjavu o sprječavanju kriminalne uporabe bankarskog sustava u svrhu pranja novca (Izjava o prevenciji), koja donosi osnovne politike i procedure kojima se mora voditi bankovni menadžment u svrhu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Četiri su osnovna principa sadržana u Izjavi o prevenciji:

1. Pravilna identifikacija klijenta, 2. Visoki etički standardi i usklađenost sa zakonskim propisima, 3. Suradnja sa nadležnim tijelima i 4. Politike i procedure za primjenu Izjave

- Temeljna načela za bankarstvo

1997. godine Odbor donosi Temeljna načela za efektivan nadzor banaka (Temeljna načela), ukupno ih je 25. Načelo broj 15 se bavi pitanjem pranja novca i donosi: KYC procedure (engl. know your customer), koje su od ključnog značaja za uspješnu primjenu sustava nadzora sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Odnose se na provjeru identiteta klijenata banke i identifikaciju njihova poslovanja. 1999. godine uz Temeljna načela odbor izdaje i Metodologiju temeljnih načela koja sadrži 11 specifičnih i 5 dodanih kriterija kao pomoć pri adekvatnoj primjeni KYC procedura.

²⁸ Cindori.S., (2010). Sustav sprječavanja pranja novca., Pravni fakultet, Zagreb.

- U listopadu 2001. godine Odbor donosi Due diligence kupca (engl. Customer Due Diligence), koji donosi poboljšanje KYC procedura i uklanja njihove nedostatke.²⁹

IAIS je međunarodna organizacija za nadzor osiguranja, osnovana 1994. koja obuhvaća regulativu i nadzor 190 jurisdikcija diljem svijeta. Za svoj krug obveznika izdaje dokumente kao što su Principi, Standardi i Smjernice za društva za osiguranje, a organizira susrete i seminare za tijela koje se bave nadzorom društava za osiguranje.³⁰

Primarni ciljevi IAIS-a su:

- promicati suradnju između regulatora osiguranja,
- postaviti međunarodni standard za nadzor nad osiguranjem,
- pružiti obuku članovima i
- uskladiti rad s regulatorima u drugim financijskim sektorima i međunarodnim financijskim institucijama.

IAIS ima više od 60 članova promatrača, koji predstavljaju industrijske udruge, strukovne udruge, osiguravajuće i reosiguravajuće tvrtke, konzultante i međunarodne financijske institucije.

Dok IAIS pokriva širok raspon tema, uključujući praktički sva područja nadzora nad osiguranjem, on se posebno bavi pranjem novca u jednom od svojih radova. U siječnju 2002. godine, organizacija je donijela Smjernicu br. 5, Naputke za pranje novca za osiguravatelje i osiguravajuća društva (engl. AML Guidance Notes). To je sveobuhvatna rasprava o pranju novca u kontekstu osiguranja. Kao i drugi međunarodni dokumenti svoje vrste, smjernice namjeravaju provoditi zemlje uzimajući u obzir pojedinačna osiguravajuća društva, proizvode ponuđene unutar zemlje, vlastiti financijski sustav zemlje, gospodarstvo, ustavni i pravni sustav.

Naputci o smjernicama za sprječavanje pranja novca sadrže četiri načela za osiguravajuća društva:

- pridržavati se zakona o sprječavanju pranja novca,
- provoditi KYC procedure
- surađivati sa svim tijelima za provedbu zakona i

²⁹ Schott, P.A. (2006) : Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism, The World Bank publications, raspoloživo na: www.books.google.com, [26.08.2017.].

³⁰ HNB (13.siječnja 2016.): Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, raspoloživo na: http://old.hnb.hr/novcan/pranje_novca_terorizam/h-pranje-novca-terorizam.htm [07.08.2017.].

- imati unutarnji sustav politika, postupaka i programa obuke za zaposlenike u svrhu sprječavanja pranja novca.

Međunarodna organizacija komisija za vrijednosne papire (IOSCO) je organizacija povjerenika i upravitelja vrijednosnih papira koji imaju odgovornost za regulaciju tržišta vrijednosnih papira i administraciju zakona o vrijednosnim papirima u svojim zemljama. Sadašnje članstvo organizacije sastoji se od regulatornih tijela iz 91 zemlje.

IOSCO ima tri osnovna cilja:

- zaštitu investitora;
- osiguravanje učinkovitosti i transparentnosti tržišta; i
- smanjenje sustavnog rizika

IOSCO je 1992. godine donio „Rezoluciju o pranju novca“. Kao i druge međunarodne organizacije ove vrste, nema ovlaštenje za zakonodavnu primjenu, već se oslanja na članove da provode preporuke u svojim zemljama.³¹

Poseban Odbor pravnih stručnjaka Vijeća Europe za terorizam Codexter , osnovan je 2003. Jedan od njegovih glavnih zadataka je izrada pregleda legislative te institucionalnih protuterorističkih planova zemalja članica Vijeća Europe. To su izvješća o protuterorističkim mjerama koje pojedine zemlje primjenjuju u svojim nacionalnim propisima.

Wolfsberg grupu čini jedanaest vodećih svjetskih banaka: ABN AMRO, Banco Santander, Bank of Tokyo-Mitsubishi-UFJ, Barclays, Citigroup, Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, JP Morgan Chase, Société Générale i UBS. Wolfsberg grupa osnovana je 2000. u Švicarskoj s ciljem razvoja i unaprjeđenja standarda bankarskih usluga i povezanih proizvoda. Izdala je Smjernice za sprječavanje pranja novca za rad s klijentima (Wolfsberg Principles, izdane 2000., revidirane 2002. i 2012.) koje su kasnije prihvaćene kao standard bankarskog poslovanja.³²

³¹ Schott, P.A. (2006) : Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism, The World Bank publications, raspoloživo na: www.books.google.com.

³² HNB (13.siječnja 2016.): Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, raspoloživo na: http://old.hnb.hr/novcan/pranje_novca_terorizam/h-pranje-novca-terorizam.htm, [10.08.2017.].

5. UTJECAJ NA POSLOVANJE FINACIJSKIH INSTITUCIJA

Iako pranje novca ne zahtijeva korištenje formalnih financijskih institucija, možemo reći da one predstavljaju jedan od glavnih puteva kojima kola novac stečen iz nezakonitih aktivnosti, namijenjen financiranju terorizma ili nekoj drugoj svrsi.³³

5.1. Financijske institucije

Uloga financijskih institucija u modernom društvu postala je osnovom za obavljanje svih poslovnih transakcija. U osnovi financijske institucije dijelimo u četiri kategorije:

1. Središnje monetarno financijske institucije
2. Kreditne (depozitne) financijske institucije
3. Ostale financijske (nedepozitne) institucije
4. Financijske posrednike

Njihova organizacijska struktura, opseg djelovanja i funkcije značajno variraju među nacionalnim ekonomijama, ovisno o ekonomskoj razvijenosti, političkom uređenju i mnogim drugim faktorima.³⁴

³³ HUPIS (prosinac 2016.): Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj, raspoloživo na: http://www.hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf, [13.08.2017.].

³⁴ Lešić, Z., Gregurek, M. (2014.) Financijske institucije i tržišta; Visoka škola za poslovanje i upravljanje "Baltazar Adam Krčelić", Zagreb.

Tablica 3. Grupiranje financijskih institucija

Grupiranje financijskih institucija u SAD-u i Velikoj Britaniji	Grupiranje financijskih institucija u RH
I. SREDEIŠNJA (CENTRALNA) BANKA	I. SREDIŠNJA BANKA – HNB
II. DEPOZITNE INSTITUCIJE Banke Depozitne štedne institucije (štednje banke, štedionice, kreditne ili potrošačke zadruge i sl.)	II. KREDITNE INSTITUCIJE Banke Štedne banke Stambene štedionice Kreditne unije
III. NEDEPOZITNA FINANCIJSKE INSTITUCIJE 1. Ugovorene štedne institucije (osiguravatelji imovine i života, privatni i državni mirovinski fondovi, institucije zdravstvenog osiguranja) 2. Fondovi zajedničkog investiranja – investicijski fondovi (UT, ITC, Uzajamni fondovi, Fondovi za ulaganja u nekretnine, Uzajamni fondovi novčanih tržišta) 3. Financijske kompanije (interne banke)i konglomerati 4. Državne i specijalne financijske institucije (eksportne, poljoprivredne, razvojne, stambene, studentske i sl.) 5. Investicijske banke, brokери i dileri Društva za poslovanje s vrijednosnicama 6. Ostale mješovite financijske institucije	III. OSTALE FINANCIJSKE INSTITUCIJE 1. Ugovorna štedne institucije (osiguravajuće institucije, obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi kapitalnog tipa) 2. Investicijski fondovi (otvoreni i zatvoreni investicijski fondovi) 3. Državne financijske institucije (Hrvatska banka za obnovu i razvoj-HBOR, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga-HANFA, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo-HAMAG) 4. Brokerska društva- društva za poslovanje s vrijednosnicama 5. Ostale financijske institucije (leasing tvrtke, izdavači kreditnih kartica) 6. Ostalo (Financijska agencija-FINA,Zagrebačka burza, Tržište novca, Kreditne unije, SKDD, REGOS)

Izvor: Leko,V.:Upravljanje bankama, Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu,Zageb,2005.,str.17.i 140.

Financijske institucije,kao što su banke i nebankarske financijske institucije su ključni za gospodarski rast. Takve institucije omogućuju koncentraciju kapitalnih sredstava iz tuzemstva i inozemstva, njihovu raspodjelu na štednju i resurse za investicijske projekte koji stvaraju održivi gospodarski razvoj. Pranje novca ometa razvoj financijskih institucija i njihovu ulogu u raspodjeli sredstava.

Čimbenici koji utječu na povećanje aktivnosti pranja novca su :

a) globalizacija financijskih tržišta i tokova

b) deregulacija financijskih tržišta

c) pohlepa pojedinaca u legalnom sustavu

Globalizacija je dovela do toga da se prijenos novca na jedinstvenom tržištu zbiva u sekundama što nacionalnim jurisdikcijama otežava mogućnost sprječavanja pranja novca. Deregulacija financijskih tržišta je napredovala brže od regulacije protiv pranja novca.

Pojava i razvoj interneta pružio je novu platformu i dodatne mogućnosti pranja novca korištenjem sofisticiranih shema pa se pojavio tzv. cyberlaundering. Prijenos novca putem interneta zbiva se elektronički i jeftino, a takav nevidljivi novac brzo se može prenositi u bilo koji dio svijeta. Pranje novca može djelovati negativno, pa čak i razorno na financijsko tržište jer se prljavi novac ubacuje u legalne kanale i transakcije čime se remeti ravnoteža.³⁵

Bankovni sektor u prvom je redu izložen riziku od pranja novca i financiranja terorizma zbog svoje relativne veličine i važnosti koje ima u financijskom sustavu. Taj sektor privlačan je osobama koje peru novac zbog velikog broja korisnika koji koriste bankovne usluge te niza različitih bankovnih proizvoda koji su im na raspolaganju, a kroz koje se slijevaju značajni financijski tokovi. Široka dostupnost i relativna jednostavnost pristupa bankovnim proizvodima i uslugama putem milijuna transakcija koje se provode pružaju više mogućnost iza prikrivanje nelegalno stečenih sredstava. Premda se tipologije pranja novca i financiranja terorizma stalno razvijaju, a interes perača novca širi i na ostale sektore, sektori s naglašenim gotovinskim poslovanjem neprekidno su najizloženiji riziku od pranja novca i financiranja terorizma, stoga je bankovni sektor nešto izloženiji riziku od pranja novca i financiranja terorizma od nekih drugih sektora.³⁶

5.2. Bankarsko poslovanje

U slučaju prevencije pranja novca i financiranja terorizma najvažniju imaju banke. Od svih financijskih institucija bankama se pridaje najveća pozornost, zbog procesa pretvaranja „prljavog novca“ u tzv. „čisti“. Banka kao financijska institucija putem koje se odvija kolanje novca jedini je mogući kanal za obavljanje pranja novca. Novac koji je stečen ilegalno i

³⁵ Lovrinović I. (2015): Globalne financije, Accent d.o.o., Zagreb.

³⁶ HUPIS (prosinac 2016.): Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj, raspoloživo na: http://www.hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf, [13.08.2017.].

pokušava se legalizirati, mora se u jednom trenutku pojaviti na računima banke, zato se proces sprječavanja pranja novca odvija upravo odvija putem kontrole bankarskih transakcija.³⁷

Era slobodnog bankarstva tajnih računa i transakcija izvan nadzora regulatornih institucija i mehanizama je prošla. Premda su uslijed liberalizacije financijskog tržišta i slobodnog toka novca i kapitala mogućnosti neometanog međunarodnog transfera novčanih fondova olakšane, uvećala se suradnja kontrolnih institucija u nadzoru pranja novca.³⁸

Za provedbu sprječavanja pranja novca potrebno je dobro poznavanje postojeće regulative, osjećaj odgovornosti i jasno propisana pravila kojima se koristi banka kako bi mogla primijetiti transakcije koje mogu potencijalno biti transakcije uporabljene za pranje novca.

Elementi banke za aktivno sudjelovanje u sprječavanju pranja novca:

- Pravilnik o sprječavanju pranja novca u kojem se jasno definiraju transakcije koje potencijalno mogu biti uporabljene za pranje novca
- Organizacijsku jedinicu ili zadužene osobe koje prate sumnjive transakcije, provjerava pojedine transakcije imaju li karakteristike pranja novca, i na kraju prijavljuje sumnjive transakcije državnim organima
- Edukaciju osoblja kako uočiti sumnjive transakcije i što raditi ako su primijećene sumnjive transakcije

Mjere koje donose banke u svrhu sprječavanja pranja novca:

- Posebna pozornost pridaje se klijentima koji daju nedostatne ili sumnjive podatke
- Onemogućuju obavljanje transakcija kojima je odredište visoko rizično, poput off shore država i poreznih oaza, a bez poslovnog razloga
- Prijavljuju sve uobičajene i sumnjive transakcije nadležnim tijelima
- Daju upute zaposlenicima na koje znakove trebaju pripaziti kako bi prepoznali klijenta koji potencijalno pere novac (npr. gotovinske uplate ili uplate čekova koji nisu u skladu s klijentovim zaposlenjem i primanjima)
- Kontroliraju zaposlenike koji žive raskošnim životnim stilovima koji nije u skladu s njihovom plaćom, koji su neskloni korištenju godišnjeg odmora, te koji se ne uspijevaju prilagoditi sustavu, pogotovo ako je riječ o privatnim bankarima.

³⁷ Gregurek, M.; Vidaković, N. (2013): Bankarsko poslovanje, Visoko učilište Effectus-visoka škola za financije i pravo, Zagreb.

³⁸ Ercegovac, R. (2016.): Teorija i praksa bankovnog menadžmenta, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split

Posebnu pažnju treba posvetiti proizvodima i uslugama koje u sebi nose rizik zlouporabe sa svrhom pranja novca, najvažniji su:

- Međunarodni prijenosi novca putem offshore tvrtki, gdje se otvara račun u offshore banci na ime tvrtke, polaže depozit, a kasnije se obavljaju prijenosi u korist te tvrtke, sve sa ciljem prikaza legalnog poslovanja. Sve financijske transakcije u offshore zonama su anonimne što je najvažnije za aktivnosti pranja novca.
- Privatno bankarstvo, usluga privatnog bankara se nudi klijentima koji posjeduju značajnija financijska sredstva u banci. Personalizirani odnos bankara i klijenta može dovesti do pokušaja pranja novca. Diskrecija i povjerenje u ovom odnosu, mogu navesti bankara da ne postavlja suvišna pitanja i tako omogućiti klijentu uslugu pranja novca. Također je moguća zlouporaba položaja bankara.
- Elektroničko bankarstvo u kojem se novac prebacuje sa jednog računa na drugi, u svrhu prikrivanja njegovog pravog izvora, postaje najčešći oblik prebacivanja velikih svota novca. Prebacivanje novca sa jednog računa na drugi, pa treći, četvrti i tako može unedogled predstavljati problem praćenja koji ide u korist peraćima novca.³⁹

5.2.1. Elektroničko i korespondentno bankarstvo

Elektroničko bankarstvo predstavlja poslovanje kreditnih institucija pomoću telekomunikacijske mreže, a uključuje sve proizvode i usluge dostupne strankama tim putem te poslove koje kreditna institucija obavlja u svoje ime i za svoj račun koristeći se navedenim distribucijskim kanalom. Karakterizira ga nepostojanje osobnog kontakta (fizičke prisutnosti stranke pri obavljanju transakcija) i zemljopisnih ograničenja (poslovanje s inozemstvom) te brzina kojom se odvijaju ove vrste transakcija.

Elektroničko bankarstvo uklanja još jednog posrednika pri obavljanju poslova pranja novca zbog čega više nije potrebno tražiti korumpiranog bankara i plaćati mu nužnu proviziju.

³⁹ Gregurek, M.;Vidaković,N.(2013) : Bankarsko poslovanje, Visoko učilište Effectus-visoka škola za financije i pravo,Zagreb.

Elektroničko bankarstvo možemo podijeliti u tri grupe:

- informativno: pružanje informacija stranci
- komunikacijsko: interakcija banke i stranke
- transakcijsko: provođenje konkretnih transakcija

Točka 14. uvida Treće direktive , i 7. Specijalna preporuka FATF-a ističu značaj i opasnosti primjene elektroničkog bankarstva u svrhu pranja novca i financiranja terorizma.

7. Specijalna preporuka FATF ima za cilj poboljšati transparentnost svih vrsta transfera novca elektronskim putem, unutar zemlje i međunarodno, olakšavajući pri tome tijelima provođenja zakona slijed elektronskog prijenosa (nezakonitog) novca. Propisuje obvezu poduzimanja mjera financijskim institucijama, uključujući i one koje se bave međunarodnim novčanim doznakama, za pribavljanjem točne informacije o transferu sredstava, kao i provođenje pojačane kontrole i nadzora transfera koji ne sadrže propisane podatke o pošiljatelju.

Za svaki elektronički prijenos novca u iznosu od 1000 eura/dolara ili više financijska je institucija dužna tražiti (i čuvati) podatke o pošiljatelju. Prikupljene podatke će naknadno verificirati u skladu s 5. Preporukom FATF. Za elektroničke transfere preko granice u istom iznosu potrebno je prikupiti sve podatke o pošiljatelju koji će pratiti daljnji transfer novca, dok je za transfere unutar zemlje dovoljno prikupiti: a) podatke tražene za međunarodne transfere ili b) podatke koji uključuju pošiljateljev broj računa ili drugi jedinstveni identifikator.

Podaci moraju pratiti transakciju. Sve transakcije uz koje nisu priloženi potpuni podaci o pošiljatelju podvrgnut će se procedurama za procjenu rizika. Time predstavljaju jedan od razloga sumnje na pranje novca ili financiranje terorizma. Takve će se transakcije odmah dostaviti nadležnim tijelima, odnosno FIU, a suradnja s financijskom institucijom koja je poslala nepotpune podatke ograničiti će se ili prekinuti, ovisno o sadržaju zaprimljenih podataka .

U cilju učinkovite implementacije 7. Specijalne preporuke FATF, 1. siječnja 2007. stupila je na snagu Uredba 1781/2006 kojom se propisuje obveza da informacije o nalagodavatelju prate transfer novca, u cilju sprječavanja, istraživanja i otkrivanja pranja novca te financiranja terorizma.

Kako tijekom „prljavog novca“ elektroničkim transferima može naštetiti stabilnosti i ugledu financijskog sektora i ugroziti međunarodno tržište, Uredba 1781/2006 propisuje obvezu institucijama koje provode transakciju da svaki elektronički prijenos novca sadrži potpune informacije o osobi koja je dala nalog da se transakcija izvrši. Potpuni slijed prijenosa novca posebno je važan i koristan instrument prevencije, analize i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma zbog čega Uredba 1781/2006 detaljno propisuje postupanje institucija koje provode transakciju, posrednika pri njihovom provođenju i osoba koje ih primaju.

Kao i u Odredbama Treće direktive navodi se neupitnost procjene rizika, postupanje u situacijama kada nedostaju svi traženi podaci o nalogodavatelju te obveza obavješćivanja FIU o transakcijama koje, zbog nemogućnosti pribavljanja traženih podataka, imaju karakter sumnjivosti.

Rok čuvanja prikupljenih podataka sa svim informacijama o nalogodavatelju ostaje 5 godina radi učinkovite suradnje s tijelima koja sudjeluju u suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma. Pod pretpostavkom zaštite osnovnih prava, predmetne će se informacije koristiti samo u svrhu sprječavanja, analize i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma. Za svako odstupanje od postavljenih pravila propisat će se predviđene kazne te provođenje učinkovitog nadzora.

Korespondentno bankarstvo

Korespondentno bankarstvo predstavlja još jednu potencijalno slabu kariku učinkovitog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Samim time što podržava bezgotovinski prijenos novca između nekoliko zemalja i preko većeg broja računa te otvara mogućnost suradnje s visoko rizičnim stranim bankama, dozvoljava i ulaz „prljavog novca“ u financijski sustav.

Korespondentno bankarstvo predstavlja pružanje usluga prijenosa novca jedne (korespondentne) banke, uz proviziju, drugoj (korespondentnoj) banci. Nastavno na prednosti elektroničkog poslovanja, korespondentno bankarstvo omogućava provođenje transakcije bez fizičke prisutnosti stranaka. Potencijalna anonimnost i brzina provođenja većeg broja transakcija preko nekoliko zemalja tipična je za pranje novca u fazi oplemenjivanja i integracije kada „perači“ pokušavaju sakriti pravu prirodu nezakonitih sredstava prethodno ubačenih u financijski sustav.

Problem predstavljaju korespondentni odnosi s visoko rizičnim bankama koje imaju manjkavu pravnu regulativu, nepouzdana (ili korumpirana) management, a samim time i lošu preventivnu strategiju suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma.

U visoko rizične strane banke mogu se ubrojiti:

- shell banke – koje fizički ne postoje niti u jednoj zemlji
- offshore banke – kojima je licenca ograničena na poslovanje samo s osobama izvan teritorija te zemlje ili joj je onemogućeno poslovanje s lokalnom valutom
- banke koje se nalaze unutar države koja ne primjenjuje odgovarajuće standarde ili ne surađuje u međunarodnim nastojanjima sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma .

Stav spram poslovanja sa shell bankama pokazuje i Treća direktiva koja u članku 13. stavak 5., propisujući pojačane mjere dubinske analize stranke, kreditnim institucijama zabranjuje uspostavljanje ili nastavak korespondentnih bankovnih odnosa s fiktivnom bankom i zahtijeva poduzimanje prikladnih mjera za sprječavanje uspostave ili nastavka provođenja korespondentnih bankovnih odnosa s bankom za koju je poznato da dopušta fiktivnim bankama otvaranje računa.⁴⁰

5.3. Pristup temeljen na riziku za financijski sektor

Pristup temeljen na riziku (engl. The risk based approach-RBA) središte je za učinkovitu implementaciju revidiranih preporuka FATF-a iz 2012. godine. RBA smjernice za financijski sektor iz 2007. godine su revidirane, kako bi se uskladile s novim zahtjevima FATF - a i kako bi se održalo iskustvo koje su s godinama stekle javne vlasti i privatni sektor pri primjeni RBA. Smjernice se usredotočuju na bankarski sektor.

Svrha je pregled principa uključenih u primjenu pristupa temeljenog na riziku za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, a to su:

Pomoć zemljama, nadležnim tijelima i bankama u projektiranju i provedbi pristupa temeljenog na riziku za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma pružanjem općih smjernica i primjera iz trenutne prakse, podržati učinkovitu provedbu i nadzor nacionalnih

⁴⁰ Cindori.S., (2010). Sustav sprječavanja pranja novca,Pravni fakultet ,Zagreb.

mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, usredotočujući se na rizike i na mjere ublažavanja, i prije svega, podržavanje i razvoj zajedničkog razumijevanja onoga što pristup utemeljen na riziku podrazumijeva za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Pristup temeljen na riziku za sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma znači da se očekuje da zemlje, nadležna tijela i financijske institucije identificiraju, procijene i razumiju rizike pranja novca i financiranja terorizma kojima su izloženi i da poduzmu mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u skladu s tim rizicima kako bi ih učinkovito ublažile.

Pri procjeni rizika zemalja, nadležna tijela i financijske institucije trebaju analizirati i pokušati shvatiti kako rizici pranja novca i financiranja terorizma koje identificiraju utječu na njih. Procjena rizika stoga pruža osnovu za primjenu mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma osjetljivih na rizik. RBA nije pristup u kojem ne postoji mogućnost pogreške. Mogu postojati slučajevi u kojima je institucija poduzela sve odgovarajuće mjere za otkrivanje i ublažavanje rizika za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, ali se sustav i dalje koristi za svrhu pranja novca ili financiranja terorizma. RBA ne izuzima zemlje, nadležna tijela i financijske institucije od ublažavanje rizika za pranje novca i financiranje terorizma, gdje se ti rizici procjenjuju kao niski.

Preporuka 1 FATF-a navodi opseg primjene RBA koji se odnosi osim na sektore i aktivnosti koje su već bile uključene u područje djelovanja i na dodatne institucije, sektore ili aktivnosti ako predstavljaju veći rizik od pranja novca i financiranja terorizma. Zemlje također mogu razmotriti izuzeće određenih institucija, sektora ili djelatnosti, gdje su ispunjeni uvjeti, kao što je procjena da su rizici pranja novca i financiranja terorizma povezani s tim sektorima ili aktivnostima niski.

Preporuka 26 zahtijeva od država da podvrgnu banke primjeni adekvatnog sustava nadzora sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma i također zahtijeva da supervizori alociraju nadzorne resurse na područja gdje su rizici viši i da imaju neprestan pristup svim informacijama relevantnim za određivanje profila rizika banke.

Banke bi trebale razviti i provesti politike i postupke za ublažavanje rizika identifikacijom putem individualne procjene rizika. Due diligence kupca (eng. CDD) procesi trebaju biti osmišljeni kako bi pomogli bankama da shvate tko su njihovi klijenti tako što će prikupiti

informacije o tome što rade i zašto im je potrebna bankarska usluga. Početna faza CDD procesa bi trebala biti osmišljena kako bi pomogla bankama procijeniti mogući rizik pranja novca i financiranja terorizma, odrediti razinu CDD-a koja će se primjenjivati i odvrćati od osnivanja poslovnih odnosa za obavljanje nezakonitih radnji.

Inicijalni CDD obuhvaća:

Prepoznavanje kupca i provjeru identiteta korisnika na temelju pouzdanih i neovisnih informacija, minimalno u mjeri koju zahtijevaju pravni i regulatorni okvir, te je potrebno razumijevanje svrhe budućeg poslovnog odnosa kojeg korisnik banke želi ostvariti. U slučajevima koji se prepoznaju kao situacije s većim rizikom, potrebno je dobivanje dodatnih informacija. Osim toga, banke bi trebale poduzeti mjere koje propisuju međunarodno i nacionalno zakonodavstvo o identificiranju sumnjivih klijenata. Opće pravilo je da se mjere CDD-a moraju primjenjivati u svim slučajevima. Količina i vrsta informacija koje su dobivene u slučajevima gdje postoji veći rizik se moraju proširiti dok se u slučajevima gdje je rizik neznatan mogu i pojednostaviti. Kad banke ne mogu primijeniti odgovarajuću razinu CDD-a, Preporuka 10 zahtijeva da banke ne ulaze u poslovni odnos.

Preporuka 20 zahtijeva od država da ovlaste banke ako posumnjaju ili imaju razumnu osnovu za sumnju da su sredstva iz kriminalnih aktivnosti ili su povezana s financiranjem terorizma na prijavu svoje sumnje odmah nadležnom FIU-u. Banke bi trebale imati mogućnost da zastave kretanje sumnjivih sredstava ili transakcija, kao i odgovarajući sustav upravljanja tako da se takva sredstva ili transakcije pravodobno detektiraju.⁴¹

6. UTJECAJ NA POSLOVANJE REALNOG SEKTORA

Pranje novca i financiranje terorizma ima izravni negativni učinak na gospodarski rast u realnom sektoru, preusmjeravanjem resursa na manje produktivnu aktivnost i olakšavanje korupcije i kriminalnih aktivnosti, što zauzvrat potiče smanjenje gospodarskog rasta. Tijek opranih nezakonitih sredstava slijedi put kroz gospodarstvo koji je drugačiji od puta koje bi sredstva trebala proći da potječu iz zakonitih aktivnosti.

⁴¹ FATF (listopad 2014.) : Risk- based approach for the banking sector, raspoloživo na : <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk-Based-Approach-Banking-Sector.pdf> ,[16.08.2017.].

Tijekom godina, sa razvojem sustav pranja novca, razvio se i sustav namijenjen sprječavanju pranja novca. Međutim, kako se sve mjere odnose uglavnom na financijski sektor, perači novca okrenuli su se nefinancijskom sektoru i samostalnim profesijama. Ti sektori i djelatnosti nisu bili dovoljno regulirani, što je pogodovalo preusmjeravanju pranja novca sa financijskog sektora na nefinancijski.

Često je novac osim putem financijskih institucija, pokušava oprati putem tzv. „sterilnih ulaganja“ ili ulaganja koja ne generiraju dodatnu produktivnost za širu ekonomiju, odnosno kroz realni sektor.

Tržište nekretnina je najistaknutiji primjer takvih sterilnih ulaganja. Često je slučaj kada se novac pere kroz realni sektor gospodarstva, da se većinu vremena koristi kanal nekretnina. Kada se nekretnina kupuje s ispražnjenim sredstvima, ona stvara umjetnu potražnju koja može pogrešno potaknuti opskrbu i tako zasititi tržište nekretnina. Sredstva koja se peru kroz kupnju na tržištu nekretnina dovode do rasta cijena takve imovine, uzrokujući prekomjerno plaćanje za njihovu kupnju. Od ostalih možemo izdvojiti trgovce plemenitim metalima i dragim kamenjem.

Samostalne profesije poput računovođa, javnih bilježnika ili odvjetnika postaju meta „peračima novca“, U okviru poslovanja samostalnih profesija, odnosno usluga koje pružaju, otvara se niz načina prenošenja novčanih sredstava.

6.1. Nefinancijski sektor i samostalne profesije

Definicija FATF-a, u nefinancijski sektor i samostalne profesije (eng. Designated Non-Financial Businesses and Professions -DNFBP) svrstava sljedeće:

- a) kasina (uključujući „internet kasina“),
- b) posrednike u prodaji nekretnina,
- c) trgovce plemenitim metalima,
- d) trgovce dragim kamenjem,
- e) odvjetnike, bilježnike, druge neovisne pravne profesije i računovođe,
- f) trustove (povjerenička društva) ,odnosno sve osobe ili poslovne subjekte koji pružaju bilo koju od sljedećih usluga trećim stranama: igraju ulogu formacijskog agenta za pravne

osobe, predstavljaju direktore ili tajnike tvrtki, partnere u partnerstvu ili obnašaju druge slične dužnosti poput pružanja usluga registriranog ureda, obnašanje uloge povjerenika u trustu te uloge imenovanog dioničara za drugu osobu.

FATF je proveo tipološko istraživanje s ciljem definiranja rizika koji prati aktivnosti DNFBP sektora. Kao rezultat istraživanja, FATF je proširio zahtjeve u svezi s režimom sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma i na ovaj sektor te je amandmanima na FATF-ove preporuke u 2003. godini, uvedeno da se preporuke 12, 16, i 25, koje se odnose na preventivne mjere koje treba provoditi financijski sektor, odnose i na DNFBP sektor.⁴²

Što se tiče direktiva Europske Unije, Prva direktiva obvezuje prvenstveno financijske i kreditne institucije, dok člankom 12. daje samo naznake (potpunog ili djelomičnog) proširenja na zvanja i profesije koje se bave djelatnostima posebno pogodnim za pranje novca. Elastično opisana zvanja i profesije u Drugoj su direktivi poprimile svoj cjeloviti oblik decidiranim navođenjem i detaljnim opisom pojedinih profesija, a posebno bilježnika i drugih samostalnih stručnjaka. U tom smislu, obveze Druge direktive, osim na kreditne i financijske institucije, odnose se i na nefinancijski sektor i samostalne profesije. Uključivanjem novih obveznika Druga direktiva predstavlja ne samo odraz najbolje međunarodne prakse, već postavlja nove standarde u zaštiti nefinancijskog sektora i ostalih osjetljivih djelatnosti od štetnih učinaka prihoda stečenih kriminalom. Na isti način i Treća direktiva pristupa spomenutim pravnim drugim profesijama kada sudjeluju u financijskim ili poslovnim transakcijama, provođenjem kojih postoji velika opasnost zloupotrijebe u svrhu pranja novca pribavljenog na nezakoniti način ili sa svrhom financiranja terorizma.⁴³

6.2. Pristup temeljen na riziku za nefinancijski sektor i samostalne profesije

U lipnju 2007. godine, FATF-ova Radna skupina za procjene i provedbu prihvatila je prijedlog za sazivanje sastanaka predstavnika DNFBP - a kako bi se procijenila mogućnost izrade smjernica za pristup utemeljen na riziku za ove sektore, koristeći istu strukturu i način kao i za financijski sektor.

Sastanak je održan u rujnu 2007. godine, a prisustvovali su predstavnici organizacija koje zastupaju odvjetnike, javne bilježnike, računovođe, trustove (povjerenička društva),

⁴² Pedić, Ž. (2010): Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprečavanja pranja novca Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, str. 617-642.

⁴³ Cindori, S., (2010): Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb.

kockarnice, posrednike u prodaji nekretnina, trgovce plemenitim metalima i trgovce dragim kamenjem. Ova grupa privatnog sektora je izrazila zanimanje za FATF-ove smjernice pristupa temeljenog na riziku, odnosno za doprinos i prednosti buduće primjene takovog pristupa.

Smjernice za nefinancijski sektor i samostalne profesije će slijediti načela pristupa temeljenog na riziku koje je već uspostavio FATF, i koji bi ukazao na faktore rizika koji su specifični za DNFBP, kao i na strategije ublažavanja koje odgovaraju određenim aktivnostima i poslovima DNFBP-a.

U prosincu 2007. godine pridružili su im se brojni stručnjaci iz javnog sektora. Osnovane su odvojene radne skupine koje čine članice javnog i privatnog sektora, a imenovani su i predsjednici privatnog sektora. Nakon daljnjih međunarodnih konzultacija s javnim i privatnim sektorom, usvojene su smjernice za svaki dio DNFBP-a posebno.

FATF-ove smjernice za primjenu pristupa temeljenog na riziku ima ju za cilj podržati razvoj zajedničkog razumijevanja onoga što uključuje pristup koji se temelji na riziku, navesti principe visoke razine uključene u primjenu pristupa temeljenog na riziku i dobru praksu u oblikovanju i provedbi učinkovite procjene rizika. Primjena pristupa temeljenog na riziku nije obvezatna. Pravilno primijenjeni pristup ne znači nužno uspjeh, iako bi trebao rezultirati sa troškovno učinkovitijim korištenjem resursa. U nekim se zemljama primjena sustava koji se temelji na pravilima može pokazati kao prikladnija.

Uvođenjem pristupa temeljenog na riziku donosi određene prednosti, ali predstavlja i potencijalne izazove.

Potencijalne prednosti su: bolje upravljanje rizicima, učinkovito korištenje i raspodjela resursa, usredotočenost na stvarne i identificirane prijetnje i fleksibilnost prilagodbe rizicima koji se mijenjaju tijekom vremena.

Potencijalni izazovi su: prepoznavanje odgovarajućih informacija za vođenje analize rizika, rješavanje kratkoročnih tranzicijskih troškova, veća potreba za stručnim osobljem, koje može donositi bolje prosudbe i razvijanje odgovarajućeg regulatornog odgovora na potencijalnu raznolikost prakse⁴⁴

⁴⁴ FATF (17.06. 2008.) : Rba guidance for real estate agents, raspoloživo na : <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/RBA%20Guidance%20for%20Real%20Estate%20Agents.pdf> [20.08.2017.].

7. NADZOR PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pranje novca i financiranje terorizma kao što je već navedeno predstavlja globalni problem. Obe aktivnosti spadaju u kriminalne radnje i imaju za posljedicu negativno djelovanje na gospodarstvo i sigurnost. Republika Hrvatska, naravno nije izuzeta od njih. Samim time, razvijen je sustav za nadzor i sprječavanje pranja novca, kao i financiranja terorizma.

7.1. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Zakon o sprječavanju pranja novca („Narodne novine“, br. 69/97), koji je stupio na snagu 1. studenog 1997., postavio je temelje za uspostavu preventivnog sustava u području sprječavanja pranja novca u Republici Hrvatskoj. Donošenjem Zakona o sprječavanju pranja novca (1997.) i ustrojavanjem Ureda kao financijsko obavještajne jedinice, propisivanjem pranja novca (1996.) i financiranja terorizma (2004.) kao posebnih kaznenih djela, propisujući kaznenu odgovornost pravnih osoba za kazneno djelo pranja novca (2003.), Republika Hrvatska je uspostavila sustav kojim se sprječava zloupotreba korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma.

Aktualni Zakon je, Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine 87/08, 25/12, u daljnjem tekstu: važeći Zakon) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009. ima preventivni karakter i njime se propisuju mjere, radnje i postupci obveznika iz financijskoga i nefinancijskoga sektora, zadaće Ureda kao financijsko obavještajne jedinice te postupanja drugih nadležnih državnih tijela iz sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, a u svrhu zaštite financijskoga sustava od korištenja za pranje novca i financiranja terorizma.⁴⁵

Ovim se Zakonom propisuju:

1. Mjere i radnje u bankarskom i nebankarskom financijskom poslovanju te u novčarskom i drugom poslovanju koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma,

⁴⁵ Ministarstvo financija (ožujak.2017.): Prijedlog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma, Zagreb, raspoloživo na:

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2017/04%20travanj/31%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//31%20-%205.pdf> [20.08.2017.].

2. obveznici provedbe mjera i radnji koji su dužni postupati prema ovom Zakonu ,
3. nadzor nas obveznicima u provedbi mjera i radnji u bankarskom i nebankarskom financijskom poslovanju te u novčarskom i drugom poslovanju koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma
4. zadaće i nadležnosti Ureda za sprječavanje pranja novca (u daljnjem tekstu Ured) kao financijsko obavještajne jedinice
5. međunarodna suradnja Ureda
6. nadležnosti i postupci drugih državnih tijela i pravnih osoba u javnim ovlastima u otkrivanju pranja novca i financiranja terorizma
7. druga pitanja značajna za razvoj preventivnog sustava u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Odredbe ovog Zakona koje se odnose na sprječavanje pranja novca odgovarajuće se primjenjuju i na sprječavanje financiranja terorizma u cilju sprječavanja i otkrivanja aktivnosti pojedinaca, pravnih osoba, skupina i organizacija u vezi s financiranjem terorizma. Mjere, radnje i postupci za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma određeni ovim Zakonom provode prije i/ili prilikom svake transakcije, kao i pri sklapanju pravnih poslova kojima se kojima se stječe ili koristi imovina te u ostalim oblicima raspolaganja novcem, pravima i drugom imovinom koji mogu poslužiti za pranje novca i financiranje terorizma.

Obveznici provedbe mjera i radnji su:

1. banke, podružnice banaka država članica , podružnice banaka trećih država i banke država članica koje su ovlaštene neposredno obavljati poslove u Republici Hrvatskoj
2. štedne banke
3. stambene štedionice
4. kreditne unije
5. društva koja obavljaju određene usluge platnog prometa, uključujući i prijenos novca
6. Hrvatska pošta

7. društva za upravljanje investicijskim fondovima, poslovne jedinice društva za upravljanje trećih država, društva za upravljanje državna članica koje u Republici Hrvatskoj imaju poslovnu jedinicu, odnosno koja su ovlaštena za neposredno obavljanje poslova upravljanja fondovima na području Republike Hrvatske i treće osobe kojima je dopušteno, u skladu sa zakonom koji uređuje rad fondova, povjeriti obavljanje pojedinih poslova od strane društva za upravljanje

8. mirovinska društva

9. društva ovlaštena za poslove s financijskim instrumentima i podružnice inozemnih društava za poslove s financijskim instrumentima u Republici Hrvatskoj

10. društva za osiguranje koja imaju odobrenje za obavljanje poslova životnih osiguranja, podružnice društava za osiguranje iz trećih država koje imaju odobrenje za obavljanje poslova životnih osiguranja i društva za osiguranje iz država članica koja u Republici Hrvatskoj obavljaju poslove životnih osiguranja neposredno ili preko podružnice

11. društva za izdavanje elektroničkog novca, podružnice društava za izdavanje elektroničkog novca iz država članica, podružnice društava za izdavanje elektroničkog novca iz trećih država i društva za izdavanje elektroničkog novca iz država članica koja su ovlašten neposredno obavljati usluge izdavanja elektroničkog novca u Republici Hrvatskoj

12. ovlašteni mjenjači

13. priređivači igara na sreću za:

a) lutrijske igre,

b) igre u kasinima,

c) kladioničke igre,

d) igre na sreću na automatima,

e) igre na sreću na internetu i drugim telekomunikacijskim sredstvima, odnosno elektroničkim komunikacijama

14. zalagaonice

15. pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove u vezi s djelatnošću :

a) davanje kredita odnosno zajmova koji uključuju također: potrošačke kredite, hipotekarne kredite, factoring i financiranje komercijalnih poslova, uključujući forfaiting

b) leasinga

c) izdavanje i upravljanje instrumentima plaćanja (npr. kreditnih kartica i putničkih čekova)

d) izdavanje garancija i jamstava

e) upravljanje ulaganjima za treće osobe i savjetovanje u vezi s tim,

f) iznajmljivanje sefova,

g) posredovanja u sklapanju kreditnih poslova

h) zastupanja u osiguranju pri sklapanju ugovora o životnom osiguranju

i) posredovanje u osiguranju pri sklapanju ugovora o životnom osiguranju

j) poduzetničkih ili fiducijarnih usluga

k) prometa plemenitih metala i dragog kamenja te proizvoda od njih

l) trgovine umjetničkim predmetima i antikvitetima

m) organiziranja ili provođenja tužbi

n) posredovanja u prometu nekretnina

16. pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove u okviru sljedećih profesionalnih djelatnosti:

a) odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik

b) revizorsko društvo i samostalni revizor

c) fizičke i pravne osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja

U cilju sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma obveznici su prilikom obavljanja svojih djelatnosti dužni ispunjavati obveze određene ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona. Obveze obuhvaćaju:

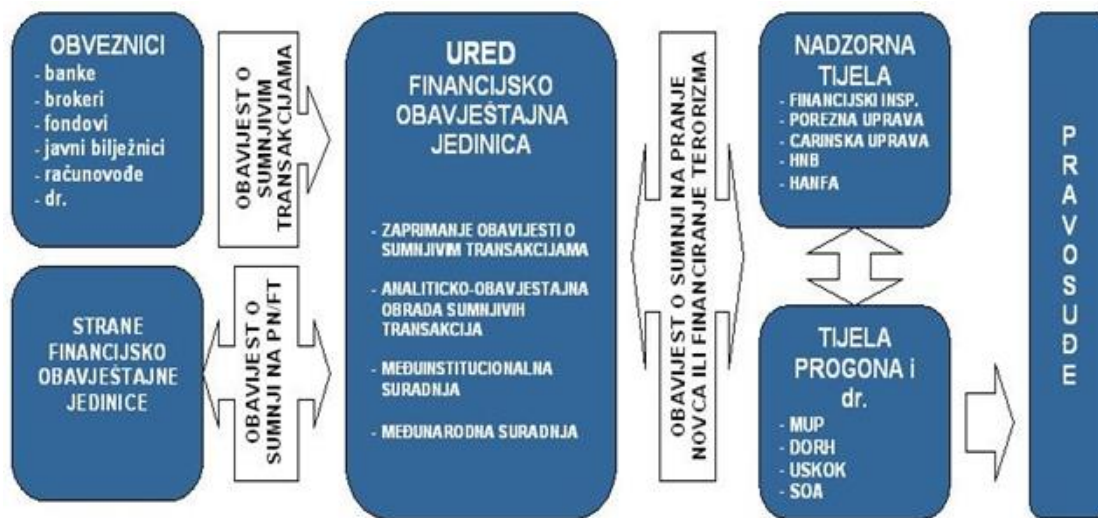
1. procjenu rizika od zlouporabe za pranje novca i financiranje terorizma za pojedinu stranku, poslovni odnos, transakciju ili proizvod,
2. provođenja mjera dubinske analize stranke na način i pod uvjetima određenima ovim Zakonom
3. provođenje mjera za sprječavanje i otkrivanje pranja novca te financiranja terorizma u poslovnim jedinicama i društvima u kojima obveznik ima većinski udio ili većinsko pravo u odlučivanju, a koje poslovne jedinice i društva imaju sjedište u trećoj državi,
4. imenovanje ovlaštene osobe i njezina zamjenika za provedbu mjera te osiguranje uvjeta za njihov rad u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,
5. omogućavanje redovitoga stručnog osposobljavanja i izobrazbe djelatnika obveznika, te osiguravanje redovite interne revizije u izvršavanju zadaća i obveza u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,
6. izradu i redovito dopunjavanje liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma,
7. obavještanje i dostavljanje Uredu propisanih i traženih podataka, informacija i dokumentacije o transakcijama i osobama u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,
8. osiguravanje čuvanja i zaštite podataka te vođenje propisanih evidencija u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,
9. obvezu kreditnih i financijskih institucija da uspostave odgovarajući informacijski sustav s obzirom na svoju organizacijsku strukturu kako bi mogli brzo, pravodobno i u cijelosti dati Uredu podatke o tome održavaju li ili su održavali poslovni odnos s određenom fizičkom ili pravnom osobom i koja je priroda tog odnosa,

10. provođenje drugih zadaća i obveza u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona.⁴⁶

7.2. Organizacijska struktura nadzora u Republici Hrvatskoj

Suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj nije u nadležnosti samo jedne institucije nego je to sustav u kojemu su zakonski definirane uloge sudionika i njihova međusobna interakcija i suradnja, a čine ga:

1. tijela prevencije – obveznici (banke, stambene štedionice, mjenjačnice, društva za osiguranje, brokери, odvjetnici, javni bilježnici, porezni savjetnici i dr.) i Ured za sprječavanje pranja novca kao središnja analitička služba
2. nadzorna tijela – Financijski inspektorat, Porezna uprava, HNB, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
3. tijela kaznenog progona – policija, državno odvjetništvo i sudstvo.

Slika 1: Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH

Izvor : Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/hr/sprjecavanje-pranja-novca>

⁴⁶ Narodne novine,(2008.):Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma,Narodne novine d. d. Zagreb, broj 2792.

7.2.1. Tijela prevencije

U tijela prevencije spadaju sljedeći obveznici: banke, štedne banke, kreditne unije, ovlašteni mjenjači, osiguravajuća društva, priređivači igara na sreću, brokeri, odvjetnici, javni bilježnici, porezni savjetnici i drugi, a dužnost im je obavještavati Ured o:

- sumnjivim (gotovinskim i negotovinskim) transakcijama kada banke i drugi obveznici utvrde sumnju na pranje novca i financiranje terorizma bez obzira na visinu transakcije (režim sumnjivih transakcija) (čl. 42. Zakona),
- banke i drugi obveznici su o sumnjivoj transakciji dužni Ured obavijestiti prije izvršenja sumnjive transakcije i obvezni su navesti razloge za sumnju na pranje novca i financiranja terorizma.

Uspješan sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma kod obveznika jest onaj, koji je potpuno usklađen sa zakonskim obvezama, prilagođen poslovanju obveznika, u kojemu se mjere dosljedno provode, te koji zadovoljava postojeće standarde u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Prema Zakonu, obveznici su dužni: izvršiti procjenu rizika od zlouporabe za pranje novca za pojedinu stranku, poslovni odnos, transakciju ili proizvod, provoditi mjere dubinske analize stranke na način i pod uvjetima određenim Zakonom, izraditi interni akt imenovati ovlaštene osobe i njezina zamjenika omogućiti redovito stručno osposobljavanje i izobrazbu djelatnika, osigurati redovitu internu reviziju izraditi i redovito dopunjavati listu indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, dostavljati Ured obavijestiti o gotovinskim transakcijama u iznosu od 200.000,00 kn i većih dostavljati Uredu obavijesti o sumnjivim transakcijama i osobama, osigurati čuvanje i zaštitu podataka, voditi propisane evidencije.

Mjere koje obveznici trebaju provoditi su razvrstane u kategorije na, mjere interne kontrole, dubinske analize stranke, praćenje i obavješćivanje Ureda i na mjere čuvanja podataka i evidencija.

7.2.2.1. Ured za sprječavanje pranja novca

Sukladno međunarodnim standardima hrvatski Ured je središnje nacionalno tijelo za prikupljanje, analizu i dostavljanje nadležnim tijelima slučajeva sa sumnjom na pranje novca i financiranje terorizma koje primarno ima zadaću:

- analitičko-obavještajno obrađivati sumnjive transakcije zaprimljene od obveznika, te nakon što ocijeni da u vezi s transakcijom ili određenom osobom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma u zemlji ili inozemstvu, Ured slučajeve, u pisanom obliku, dostavlja na daljnje postupanje i procesuiranje nadležnim državnim tijelima
- međuinstitucionalno surađivati u sprječavanju i otkrivanju pranja novca i financiranja terorizma sa svim nadležnim državnim tijelima u RH (DORH, USKOK, MUP, SOA, HNB, HANFA, Porezna uprava, Carinska uprava, Financijski inspektorat)
- razmjenjivati podatke, informacije i dokumentaciju sa stranim financijsko-obavještajnim jedinicama i drugim stranim tijelima i međunarodnim organizacijama nadležnim za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma
- preventivno djelovati u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma uključujući neizravni (administrativni) nadzor i izobrazbu obveznika (banaka, brokera, investicijskih fondova, casina, javnih bilježnika, odvjetnika i drugih), te izobrazbu državnih tijela
- objavljuje statističke podatke s područja pranja novca i financiranja terorizma i na odgovarajuće načine obavještava javnost o tehnikama, metodama i tipologijama pranja novca i financiranja terorizma.⁴⁷

Ključni pokazatelji o radu Ureda kao financijsko obavještajne jedinice za razdoblje od 1. siječnja 2009. do 31. prosinca 2015. pokazuju trend stalnog porasta broja zaprimljenih sumnjivih transakcija u Uredu od strane banaka i drugih obveznika i broja slučajeva dostavljenih od strane Ureda sa sumnjom na pranje novca i financiranja terorizma

⁴⁷ Ministarstvo financija: Ured za sprječavanje pranja novca, raspoloživo na : <http://www.mfin.hr/hr/sprjecavanje-pranja-novca> [20.08.2017.].

nadležnim državnim tijelima na daljnje postupanje i procesuiranje. U okviru slučajeva sa sumnjom na pranje novca i financiranja terorizma dostavljenih od strane Ureda nadležnim tijelima. Ured je operativno analizirao ukupno 35.248 transakcija povezanih s 5.596 fizičkih osoba i 2.638 pravnih osoba kao sudionika u transakcijama. Također, u navedenom razdoblju Ured je bankama izdao 147 naloga za privremenim zaustavljanjem obavljanja izvršenja sumnjive transakcije na 72 sata u ukupnoj vrijednosti sumnjivih transakcija od 175.814.727,00 kuna.⁴⁸

Osnovan je Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, ustrojen je u okviru Ministarstva financija kao posebna ustrojstvena jedinica i potpuno je operativno neovisan i autonoman u svome postupanju.

Ministarstvo financija podnosi godišnje izvješće o radu Ureda za sprječavanje pranja novca Vladi Republike Hrvatske.

U svome radu Ured koristi pro-aktivan pristup kad je riječ o:

- analitičko obavještajnom radu – analizom gotovinskih transakcija po učestalosti nalogodavca, po iznosima, po svrsi i načinu obavljanja transakcija;
- međuinstitucionalnoj suradnji u rješavanju konkretnih slučajeva pranja novca i financiranja terorizma
- suradnji sa nadzornim tijelima vezano za tumačenje odredbi Zakona i provođenje edukacija.

Ured je organizacijski strukturiran na dvije službe. Službu za financijsko-obavještajnu analitiku, koja se sastoji od odjela za sumnjive transakcije i odjela za strategijske analize i informacijski sustav, te službu za prevenciju i nadzor obveznika, koja se sastoji od odjela za međuinstitucionalnu i međunarodnu suradnju.

⁴⁸ Ministarstvo financija (ožujak.2017.): Prijedlog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma, Zagreb, raspoloživo na:

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2017/04%20travanj/31%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//31%20-%205.pdf> [22.08.2017.].

7.2.2. Nadzorna tijela

Za efikasan sustav nadzora, potrebna su tijela koja će obavljati nadzor nad obveznicima u pogledu primjene mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. U republici Hrvatskoj nadzorna tijela su sljedeća:

- a) Hrvatska narodna banka,
- b) Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga,
- c) Financijski inspektorat Republike Hrvatske,
- d) Porezna uprava,
- e) Carinska uprava.

Hrvatska narodna banka, nadzire provedbu Zakona kod banaka i drugih kreditnih institucija. Njene nadležnosti i obveze su:

- Nadzor nad provedbom propisa iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u bankama, štednim bankama, kreditnim unijama i društvima za izdavanje elektroničkog novca
- Davanje preporuka za poboljšanje sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma
- Organizacija edukacije u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma za institucije koje nadzire
- Organizacija edukacije za djelatnike Hrvatske narodne banke u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma
- Donošenje smjernica za provedbu propisa iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma za banke, štedne banke, stambene štedionice, kreditne unije i društva za izdavanje elektroničkog novca
- Sudjelovanje u izradi nacrtu zakona i podzakonskih akata koji reguliraju sprječavanje pranja novca u RH
- Suradnja s drugim domaćim i međunarodnim tijelima u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (Hanfa), nadzire provedbu Zakona kod sudionika na tržištu kapitala, fondova i osiguranja. Sukladno zakonskoj regulativi, Hanfa je ovlaštena u okviru svoje djelatnosti provoditi nadzor poslovanja subjekata nadzora u dijelu implementacije odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

Osim toga, Hanfa:

- surađuje s drugim domaćim i međunarodnim tijelima u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma,
- organizira edukaciju za institucije koje nadzire,
- donosi smjernice za provedbu propisa iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te
- obavlja druge poslove u svezi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, sukladno Zakonu o SPNFT

Financijski inspektorat nadzire provedbu Zakona kao primarni nadzornik u sektoru tzv. nebankovnih financijskih institucija (mjenjača, pružatelja usluga transfera novca i dr.), te u sektoru profesionalnih djelatnosti (odvjetnici, javni bilježnici, računovođe, revizori i porezni savjetnici).

Financijski inspektorat upravna je organizacija u sastavu Ministarstva financija koja nadzire primjenu Zakona, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009. Ustrojstvo, djelokrug, nadležnost i ovlasti Financijskog inspektorata uređeni su Zakonom o Financijskom inspektoratu Republike Hrvatske. U postizanju svoje misije zaštite sustava od ozbiljnih posljedica PN/FT-a na ekonomsku, socijalnu, sigurnosnu i političku sferu, Financijski inspektorat nadzire provođenje Zakona od strane obveznika provedbe mjera SPN/FT-a, surađuje s drugim nadzornim tijelima i agencijama, izdaje preporuke za jednoznačnu primjenu odredaba Zakona, sudjeluje u edukaciji zaposlenika i obveznika te vodi prekršajne postupke u I. stupnju.

Porezna uprava nadzire provedbu Zakona kod priređivača igara na sreću. Porezna uprava također provjerava poštuju li domaće pravne i fizičke osobe propisano ograničenje naplate u gotovini u iznosu preko 105.000,00 kn., odnosno u poslovima s nerezidentima u vrijednosti preko 15.000,00 EUR-a, dok carinska uprava nadzire prijenos gotovine preko državne granice.

7.2.3 Tijela kaznenog progona

U tijela kaznenog progona spadaju policija, državno odvjetništvo i pravosuđe.

Policija provodi policijske izvide i financijske istrage kaznenog djela pranja novca postupajući po predmetima iniciranim od strane Ureda, od strane drugih tijela nadzora, i pokrenutih na vlastitu inicijativu, dok državno odvjetništvo usmjerava rad policije u obradama pranja novca po predmetima Ureda, te po predmetima drugih tijela iz sustava sprječavanja pn/ft, te koordinira rad drugih nadzornih tijela.

Pravosuđe se sastoji od sudova gdje se provodi kazneni postupak za kazneno djelo pranja novca i oduzimanje imovinske koristi, koji su inicirani od strane svih nadležnih tijela iz sustava sprječavanja pranja novca ili financiranja terorizma.⁴⁹

U nastavku se daje pregled statističkih podataka o postupcima za kazneno djelo pranja novca, koje sukladno Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma prikupljaju državno odvjetništvo i sudovi te dostavljaju Uredu za sprječavanje pranja novca. Mali broj predmeta, nedostatak pravomoćnih drugostupanjskih presuda, izmjene kaznenog zakonodavstva nakon 2013. te okolnost da se ne prate podaci o vrijednosti opranog novca, otežavaju zaključivanje o stvarnoj strukturi i razmjerima tog kaznenog djela u Hrvatskoj.

⁴⁹ Ministarstvo financija: Ured za sprječavanje pranja novca, raspoloživo na : <http://www.mfin.hr/hr/sprjecavanje-pranja-novca> [20.08.2017.].

Tablica 4. Kazneno djelo pranja novca, podaci za 2011. godinu

Najteže predikatno djelo (čl. Kaznenog zakona iz 1997.)	Predmeti	Okrivljenici	Udio self-laundering (%)	Istrage	Optužni akti	Presude (I stupanj)
Zloupotrebavanje položaja i ovlasti (337.)	9	31	68	5	2	2
Prijevarama (224.)	4	13	100	1	3	0
Razbojništvo (218.)	2	2	0	0	2	0
Zloupotrebavanje ovlasti u gospodarskom poslovanju (292.)	1	4	100	1	0	0
Utajom poreza i drugih davanja (286.)	1	3	100	0	1	0
Primanje mita (347.)	1	1	100	1	0	0

Izvor : HUPIS, http://www.hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf

Tablica 5. Kazneno djelo pranja novca, podaci za 2012. godinu

Najteže predikatno djelo (čl. Kaznenog zakona iz 1997.)	Predmeti	Okrivljenici	Udio self-laundering (%)	Istrage	Optužni akti	Presude (I stupanj)
Zloupotrebavanje položaja i ovlasti (337.)	2	7	100	0	0	2
Prijevarama (224.)	1	4	100	0	1	0
Zloupotrebavanje ovlasti u gospodarskom poslovanju (292.)	2	5	60	0	2	0
Protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice (177.)	1	1	100	0	1	0

Izvor : HUPIS, http://www.hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf

Tablica 6. Kazneno djelo pranja novca, podaci za 2013. godinu

Najteže predikatno djelo	Predmeti	Okrivljenici	Udio self-laundring (%)	Istrage	Optužni akti	Presude (I stupanj)
Prijevaram (čl. 224. Kaznenog zakona iz 1997.)	2	4	100	0	1	1
Razbojništvo (čl. 218. Kaznenog zakona iz 2011.)	1	1	100	0	0	1

Izvor : HUPIS, http://www.hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf

7.3.Prijedlog novog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Osnovna pitanja koja se uređuju prijedlogom Zakona polazeći od ocjene stanja, odnosno radi transpozicije Direktive (EU) 2015/849, predlagatelj Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (u daljnjem tekstu: Zakon) pristupio je izradi novog Zakona želeći na odgovarajući način uskladiti preventivno zakonodavstvo Republike Hrvatske s pravnim propisima EU odnosno s Direktivom 2015/849 koja dijelom mijenja i dopunjuje postojeći sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma. Polazeći od glavnih ciljeva za daljnjom harmonizacijom preventivnog zakonodavstva Republike Hrvatske s pravnom stečevinom Europske unije, te radi jačanja učinkovitosti zaštite financijskog sustava od korištenja za pranje novca i financiranja terorizma poboljšanjem postojećih i uvođenjem novih preventivnih mjera, prijedlogom Zakona uređena su osnovna pitanja:

1. Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma
2. Procjena rizika stranke za pranje novca i financiranje terorizma
3. Ograničenja u poslovanju s gotovinom za pravne ili fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost u Republici Hrvatskoj
4. Uspostavljanje Registra stvarnih vlasnika pravnih subjekata radi transparentnosti podataka o stvarnom vlasniku pravnih subjekata
5. Prikupljanje podataka o izvoru sredstava za gotovinske transakcije u vrijednosti od 200.000,00 kuna i većoj
6. Nova definicija poima „politički izložene osobe“

7. Jačanje institucionalne i operativne neovisnosti Ureda za sprječavanje pranja novca kao financijsko obavještajne jedinice sukladno međunarodnim standardima
8. Detaljnije propisivanje roka obveznicima vezano za izdavanje i trajanje naloga Ureda za privremeno zaustavljanje obavljanja sumnjive transakcije
9. Nove tehnologije razmjene informacija među financijsko obavještajnim jedinicama unutar Europske unije putem decentralizirane računalne mreže FIU.net
10. Propisivanje sankcija za obveznike primjene Zakona koje trebaju biti učinkovite, proporcionalne, odvraćajuće u slučaju nepoštovanja odredaba Zakona

Republika Hrvatska kao i druge punopravne članice EU dužna je u svoje domaće zakonodavstvo, preventivno prenijeti Direktivu (EU) 2015/849, kao pravno obvezujući akt EU.

Ovim Zakonom želi se dalje nadograditi postojeći sustav za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj koji će biti usklađen sa standardima propisanim u Direktivi (EU) 2015/849 i Preporukama FATF.⁵⁰

8. ZAKLJUČAK

Pranjem novca kriminalci, tzv. „perači novca“ koji se bave nizom nezakonitih radnji, pokušavaju kroz financijski i nefinancijski sektor „oprati“ na taj način stečene prihode i pretvoriti ih u legalne. Pojam terorizma označava akt nasilja određenih terorističkih skupina, koji za posljedicu imaju civilne žrtve, širenje straha i panike, te uvođenje stupnja nesigurnosti u području na kojem djeluju. Poveznica između pranja novca i financiranja terorizma leži u činjenici što terorističke skupine glavninu svojih financijskih sredstava pribavljaju iz kriminalnih aktivnosti, odnosno „oprانog novca“. Možemo reći da je utočište za pranje novca financijski sektor. S vremenom se pranje novca širi i na nefinancijski sektor, samim tim se revidiraju direktive i preporuke u svrhu unaprjeđenja njihova sadržaja u skladu sa promjenama koje se nameću. Republika Hrvatska također prati promjene i usklađuje svoje zakonodavstvo sa međunarodnim. U skladu sa navedenim posljednja promjena je prijedlog

⁵⁰ Ministarstvo financija (ožujak.2017.): Prijedlog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma, Zagreb, raspoloživo na:

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2017/04%20travanj/31%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//31%20-%205.pdf> [22.08.2017.].

novog zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma iz 2017. godine, usklađivanje sa posljednjom (Četvrtom) direktivom Europske Unije.

Procesom globalizacije utjecaj pranja novca i financiranja terorizma ima negativan učinak na svjetsko gospodarstvo, što je potaknulo međunarodne institucije na kontinuirano unaprjeđenje sustava protiv sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Institucionalna organizacija nadzora u svrhu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma se razvija kako i na nivou pojedinih država, tako i na međunarodnoj razini. Globalizacija i međunarodni karakter ovih kriminalnih aktivnosti prisiljavaju institucije na donošenje raznih rezolucija, konvencija i preporuka. Prva konvencija o borbi protiv terorizma donesena je 1977. godine (Europska konvencija o suzbijanju terorizma), dok je prva konvencija o sprječavanju pranja novca donesena 1988. godine (Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci).

LITERATURA:

1. Cindori, S. (2010): Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb.
2. Cindori, S. (2009). Improvement of the Croatian anti-money laundering system and its adjustment to the international standards, Doctoral dissertation, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
3. Ercegovac, R. (2016.): Teorija i praksa bankovnog menadžmenta, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split.
4. ESMA: European supervisory framework , raspoloživo na : <https://www.esma.europa.eu/about-esma/governance/european-supervisory-framework> [20.07.2017.].
5. Europska komisija-priopćenje za tisak (26. lipnja 2017.): Stroža pravila EU-a za borbu protiv pranja novca, izbjegavanja plaćanja poreza i financiranja terorizma, raspoloživo na: file:///C:/Users/12004162/Downloads/IP-17-1732_HR.pdf [20.07.2017.].
6. Financial Action Task Force: raspoloživo na : www.fatf-gafi.org, [28.07.2017.].

7. FATF(listopad.2004.): The 40 Recommendations,raspoloživo na: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/the40recommendationspublishedoctober2004.html>, [01.08.2017.].
8. FATF (17.06. 2008.) : Rba guidance for real estate agents, raspoloživo na : <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/RBA%20Guidance%20for%20Real%20Estate%20Agents.pdf> [20.08.2017.].
9. Gregurek. M.;Vidaković,N.(2013) : Bankarsko poslovanje, Visoko učilište Effectus-visoka škola za financije i pravo,Zagreb.
10. HNB(25.05.2015.): Međunarodne institucije i grupe koje se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma,raspoloživo na: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma?inheritRedirect=false,[17.07.2017.].
11. HNB (13.siječnja 2016.): Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, raspoloživo na: http://old.hnb.hr/novcan/pranje_novca_terorizam/h-pranje-novca-terorizam.htm [07.08.2017.].
12. HUPIS (prosinac 2016.): Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj,raspoloživo na: http://www.hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf, [13.08.2017.].
13. HANFA: Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma,raspoloživo na: <http://www.hanfa.hr/investicijski-fondovi/sustav-sprjecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/> [26.07.2017.].
14. Institut za javne financije,(2012) : Odabrani prijevodi br.16/13 Cindori. S.: Korelacija procjene rizika i sumnjivih transakcija, raspoloživo na <http://www.ijf.hr/upload/files/file/OP/16.pdf> , [15.07.2017.].
15. IMF(31.05.2017.) The IMF and the Fight Against Money Laundering and the Financing of Terrorism,raspoloživo na: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism> [22.07.2017.].

16. Karaj, M.; Jozić, M. (2014): Sociološki aspekti pranja novca - novi izazovi u računovodstvu i reviziji, Seminarski rad iz kolegija Revizija financijskih institucija, Ekonomski fakultet u Osijeku.
17. Katušić-Jergović, S. (2007): Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 14, broj 2/2007, str. 619-642.
18. Ministarstvo financija (ožujak.2017.): Prijedlog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma, Zagreb, raspoloživo na:
<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2017/04%20travanj/31%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//31%20-%205.pdf> [20.08.2017.].
19. Ministarstvo financija: Ured za sprječavanje pranja novca, raspoloživo na :
<http://www.mfin.hr/hr/sprjecavanje-pranja-novca> [20.08.2017.].
20. Ministarstvo financija (studeni.2012.): Tipologije financiranja terorizma, Zagreb, raspoloživo na :
<http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Tipologije%20FT-HR.pdf>, [28.06.2017.].
21. Pedić, Ž. (2010): Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprečavanja pranja novca Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, str. 617-642 .
22. Pezer Blečić, S. (svibanj.2015.) - Aktualnosti u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (Promjena međunarodnog regulatornog okvira); Zbornik radova sa 23. Forumu poslovanja nekretninama, raspoloživo na:
<https://www.hgk.hr/documents/predavanje-pezer-blecic58b545e7f0336.pdf>
[24.08.2017.].

ZAKONI :

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ,Narodne novine 87/08, 25/12

DIREKTIVE :

Direktiva 91/308/EEC o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca.

Direktiva 2001/97/EC kojom se mijenja Direktiva 91/308/EEC

Direktiva 2005/60/EC Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma

Direktiva(EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma.

POPIS SLIKA :

1. Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH

POPIS TABLICA :

1. Broj terorističkih napada diljem svijeta između 2006-2016. godine

2. Broj žrtava terorizma diljem svijeta između 2006-2016.godine

3. Grupiranje financijskih institucija

4. Kazneno djelo pranja novca, podaci za 2011. godinu

5. Kazneno djelo pranja novca, podaci za 2012. godinu

6. Kazneno djelo pranja novca, podaci za 2013. godinu

SAŽETAK

Pranje novca i financiranje terorizma su kriminalne aktivnosti, čiji sustav sve više napreduje. Možemo reći da pranje novca samo za sebe ne mora voditi financiranju terorizma, jer bit pranja novca je sredstva dobivena iz ilegalnih aktivnosti pretvoriti u legalne, dok se financiranje terorizma osim sredstvima dobivenih iz pranja novca, može financirati i iz legalnih aktivnosti, što predstavlja dodatne poteškoće praćenja financiranja terorizma.

Regulatorne mjere se razvijaju sukladno razvijanju sustava pranja novca i financiranja terorizma, prve mjere su se odnosile na financijske ekonomske sudionike, dok su se tek kasnije proširile i na nefinancijske ekonomske sudionike. Također prvotni sustav prevencije se odnosio samo na fenomen pranja novca, dok se tek kasnije proširio i na borbu protiv financiranja terorizma

Funkcija nadzora u svrhu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma je ključ rješenja problema. Implementacija regulatornih mjera i usklađivanje zakonodavstva sa međunarodnim predstavljaju osnove učinkovitog sustava nadzora. Glavna karakteristika cjelokupnog regulatornog sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma je prevencija i sve mjere donesene u ovom području baziraju se na sustavu prevencije, što je samo po sebi i svrha nadzora.

Utjecaj regulatornih mjera vodi prema transparentnosti rada financijskih i nefinancijskih ekonomskih sudionika, učinkovitijoj borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, sprječavanju korupcije i malverzacija, što u konačnici djeluje pozitivno na gospodarstvo u cjelini.

Ključne riječi: pranje novca, financiranje terorizma, regulatorne mjere, nadzor

SUMMARY

Money laundering and terrorist financing are criminal activities, a system that is progressing more and more. Important thing to say is that money laundering does not have to be used for funding terrorism, because purpose of money laundering is that the funds derived from illegal activities turn into legal, while financing of terrorism, apart from money laundering funds, can also be funded from legitimate activities, which is additional difficultie in monitoring the financing of terrorism.

Regulatory measures are being developed in line with the development of money laundering and terrorist financing, and while the first measures concerned financial economic participants, later on it extended to non-financial economic participants. Also, the original system of prevention referred only to the phenomenon of money laundering, and only later it extended to the fight against the financing of terrorism

The function of supervision to prevent money laundering and terrorist financing is the key to solving the problem. The implementation of regulatory measures and the alignment of legislation with international represent the basis of an effective oversight system. The main feature of the overall regulatory system for the prevention of money laundering and terrorist

financing is prevention, and all measures taken in this area are based on a prevention system, which is, in itself a purpose of supervision.

The impact of regulatory measures leads to the transparency of financial and non-financial economic participants, the more effective fight against money laundering and the financing of terrorism, the prevention of corruption and malversations, which ultimately has a positive impact on the economy as a whole.

Key words: money laundering, terrorism financing, regulatory measures, supervision